

การตัดสินความสุภาพจากถ้อยคำการตอบกลับการตำหนิในภาษาไทย: มุมมองจากคนสองวัย

ศิริวัตร ไทยแท้¹

Received: October 16, 2018

Revised: April 22, 2019

Accepted: April 29, 2019

บทคัดย่อ

การตัดสินว่าการกระทำหรือถ้อยคำใดสุภาพหรือไม่สุภาพนั้นขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ฟังเป็นหลัก เนื่องจากหากผู้พูดเลือกใช้ถ้อยคำที่ดูเหมือนไม่สุภาพกับผู้ฟัง แต่ผู้ฟังไม่ได้เห็นว่าถ้อยคำเหล่านั้นมีลักษณะที่ไม่สุภาพ ถ้อยคำดังกล่าวก็จะถือได้ว่าไม่ใช่คำที่ไม่สุภาพ อย่างไรก็ตาม มุมมองความสุภาพที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้นย่อมแปรผันไปตามช่วงวัยของผู้ฟังด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ การตระหนักรู้ถึงมุมมองความสุภาพของผู้ร่วมสนทนาต่างวัยจึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะจะทำให้ผู้ร่วมสนทนาที่มีช่วงวัยต่างกันเข้าใจมุมมองความสุภาพของแต่ละฝ่าย ส่งผลให้การสื่อสารเป็นไปด้วยความราบรื่น บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินระดับความสุภาพของถ้อยคำซึ่งนำมาจากบทละครโทรทัศน์ที่วัยรุ่นใช้ในการตอบกลับการถูกตำหนิจากผู้ปกครองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2 ช่วงวัย ได้แก่ วัยรุ่น 30 คน และวัยผู้ใหญ่ 30 คน ผลการศึกษาพบว่า การตัดสินความสุภาพของถ้อยคำระหว่างกลุ่มวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่แตกต่างกัน สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นมาจากการมีมุมมองต่อความสุภาพของถ้อยคำแตกต่างกัน ทั้งนี้สามารถสะท้อนให้เห็นได้จากการให้เหตุผลสนับสนุนการตัดสินความสุภาพของถ้อยคำ ซึ่งพบว่ากลุ่มวัยผู้ใหญ่ให้ความสำคัญกับเหตุผลด้านพฤติกรรมเชิงลบ เช่น การแสดงอารมณ์โมโห การโต้เถียง การแสดงความก้าวร้าว เป็นต้น ในขณะที่กลุ่มวัยรุ่นมองว่าการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลเป็นประเด็นหลักในการพิจารณาตัดสินความสุภาพของถ้อยคำ

คำสำคัญ: การตัดสิน, ความสุภาพ, อายุ, วัยรุ่น, วัยผู้ใหญ่, การตัดสินความสุภาพ, ช่องว่างระหว่างวัย

¹ หน่วยงานผู้แต่ง: ภาควิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา, อีเมล: fmsrt@ku.ac.th

Politeness Judgment from Responding to Blame Utterances in Thai: Perspectives from Two Generations

Sirawat Thaithae²

Received: *October 16, 2018*

Revised: *April 22, 2019*

Accepted: *April 29, 2019*

Abstract

To determine whether any action or utterance is polite or impolite is at the discretion of the listener; a speaker may employ utterances that seem disrespectful to an outside audience, but if their immediate listeners did not feel those utterances were impolite, the utterances cannot be regarded as such. However, personal politeness perspectives vary according to the participants' age range. For this reason, an awareness of the participants' view of politeness is important. If people from different generations realize each other's politeness perspectives, it makes their communication smooth. This article aims to comparatively study the politeness judgment levels of utterances taken from dialogue in TV series in situations where teenagers responded to blame from their parents. The data were collected from two groups of participants: 30 teenagers and 30 adults. The results show that there are differences between the politeness judgements of teenagers and adults, which are reflected in the reasoning behind the judgments. It was found that adults focused on negative behavioral reasons such as emotional expression, controversy, and aggressive expression, while teenagers emphasized giving explanations.

Keywords: judgment, politeness, age, teenagers, adults, politeness judgement, generation gap

² Affiliation: Department of Humanities and Social Sciences, Faculty of Management Sciences, Kasetsart University (Si Racha Campus), E-mail: fmsrt@ku.ac.th

1. บทนำ

การตัดสินว่าถ้อยคำใดสุภาพหรือไม่สุภาพนั้นย่อมแตกต่างกันไปตามปัจจัยต่างๆ อาทิ เพศ การศึกษา อำนาจ ระดับความสนิทสนม สถานที่ที่สนทนา บริบทแวดล้อม ความเป็นทางการและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมสนทนา เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลให้บุคคลในสังคมมีมุมมองต่อการใช้ภาษาเพื่อแสดงความสุภาพแตกต่างกัน ทั้งนี้ไม่เพียงปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น “อายุ” ก็นับได้ว่าเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่สำคัญและมีผลต่อการตีความความหมายของความสุภาพด้วยเช่นกัน เนื่องจากบุคคลที่มีช่วงอายุห่างกันย่อมมีทั้งกระบวนการคิด วิธีการดำเนินชีวิต และประสบการณ์ที่ต่างได้ประสบมาไม่เหมือนกัน ดังนั้นในการสื่อสารระหว่างกันจึงอาจก่อให้เกิดปัญหาหรือข้อขัดแย้งอันเนื่องมาจากการ “ให้คำ” หรือ “ตีความ” ความหมายของความสุภาพที่แตกต่างกัน

ดังนั้น การศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงมุมมองความแตกต่างระหว่างผู้ที่อาศัยอยู่ในสังคมเดียวกันที่มีช่วงวัยต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มวัยรุ่นและผู้ใหญ่ที่มีระยะห่างของช่วงอายุต่างกันอย่างมาก ย่อมทำให้บุคคลทั้งสองช่วงวัยมีทัศนคติหรือความรู้สึกนึกคิดต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งแตกต่างกัน อันจะนำมาซึ่งความเข้าใจที่ไม่ตรงกันและเป็นเหตุให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันก็เป็นได้ หากเป็นเหมือนดังที่ว่านี้ก็อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจและการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันทั้งในบริบทของสมาชิกครอบครัวและสมาชิกภายในสังคมเดียวกันได้ ฉะนั้น การศึกษาเพื่อให้เห็นถึงมุมมองความแตกต่างโดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ “ความสุภาพ” ของบุคคลทั้งสองช่วงวัยจึงเปรียบเสมือนเป็นจุดเริ่มต้นที่จะช่วยทำให้ทราบถึงทัศนคติของแต่ละฝ่าย ซึ่งไม่เพียงจะทำให้เกิดความเข้าใจสิ่งที่อยู่เบื้องหลังความคิดของผู้ร่วมสนทนาแล้ว ยังจะสามารถทำให้ผู้สนทนาตระหนักรู้ถึงมุมมองของผู้ที่ตนเองร่วมสนทนาที่มีต่อความสุภาพ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ความระมัดระวังในการเลือกใช้ถ้อยคำในการสนทนา ทั้งนี้ก็เพื่อการรักษาสัมพันธภาพระหว่างกันไว้เป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีสมมติฐานในเบื้องต้นว่ามุมมองความสุภาพในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันทั่วไประหว่างกลุ่มวัยรุ่นและผู้ใหญ่ส่วนใหญ่มีทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน จึงจะศึกษาว่าลักษณะดังกล่าวมีอะไรบ้าง และมีสาเหตุมาจากสิ่งใด

เมื่อกล่าวถึงการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินความสุภาพในอดีตที่ผ่านมา นั้นพบว่า มีผู้สนใจศึกษาอยู่พอสมควร อาทิ คาร์เรลและคอนเนเคอร์ (Carrell and Konneker 1981) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินความสุภาพโดยเน้นมุมมองจากผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองและเจ้าของภาษาอังกฤษชาวอเมริกัน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองมีแนวโน้มในการรับรู้ความแตกต่างและระดับความสุภาพได้ดีกว่าผู้พูดเจ้าของภาษาอังกฤษอเมริกัน โดยองค์ประกอบที่ผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาตัดสินว่าถ้อยคำใดสุภาพหรือไม่สุภาพ รวมถึงการมีระดับของความสุภาพมากน้อยต่างกันเพียงใดคือการตัดสินจากลักษณะความแตกต่างของรูปแบบทางไวยากรณ์ (Syntactic) และความหมาย (Semantic) ของแต่ละคำหรือถ้อยคำที่ปรากฏ นอกจากคาร์เรลและคอนเนเคอร์แล้ว ทศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา (Thasane 2011) ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่สนใจศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ใช้ในการตัดสินความสุภาพในบริบทของสังคมวัฒนธรรมไทย โดยเน้นศึกษาจากมุมมองความแตกต่างด้านเพศ ทั้งนี้พบว่าเพศชายตัดสินความสุภาพโดยพิจารณาจากปัจจัยเรื่องบริบทการใช้ภาษา ได้แก่ เรื่องที่สนทนา การใช้ภาษาได้เหมาะสมกับความสนิทสนมคุ้นเคยระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง และสถานที่ในการสนทนา ส่วนเพศหญิงพบว่าให้ความสำคัญกับปัจจัยเรื่องรูปภาษา

ทั้งนี้ แม้ว่าจะมีการศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินความสุภาพไว้บ้างแล้วก็ตาม แต่ส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับการเปรียบเทียบระหว่างผู้เรียนภาษาที่สองกับเจ้าของภาษา หรือประเด็นการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม โดยมิได้มุ่งเน้นศึกษาในเชิงลึกเรื่องของการสื่อสารระหว่างผู้ที่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลที่มีช่วงวัยแตกต่างกันซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อระบบความคิดและการตีความความหมายต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ผลของการตีความความสุภาพที่ต่างกันจะนำมาซึ่งปัญหาในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไม่มากนักน้อย ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงประเด็นดังกล่าวอย่างชัดแจ้งบทความนี้จึงมี

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า 1) การมีช่วงอายุแตกต่างกันระหว่างกลุ่มวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่จะทำให้มุมมองในการตัดสินความสุภาพของถ้อยคำภาษาแตกต่างกันหรือไม่ และ 2) เหตุผลที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างตัดสินถ้อยคำดังกล่าวมีอะไรบ้าง บทความแบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 เป็นบทนำ ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตอนที่ 3 กล่าวถึงวิธีการศึกษา ตอนที่ 4 นำเสนอผลการศึกษา และตอนที่ 5 เป็นบทสรุปและอภิปรายผลการศึกษา

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในตอนต้นที่ 2 ผู้วิจัยจะได้นำเสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับภาษาสุภาพเพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการศึกษาการตัดสินความสุภาพในงานวิจัยนี้ รวมถึงเหตุผลที่เป็นปัจจัยในการตัดสินความสุภาพ ตลอดจนการนำแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการอภิปรายผลการศึกษาต่อไป

2.1 มโนทัศน์เรื่อง “หน้า”

การตัดสินว่าถ้อยคำหรือลักษณะทางภาษาใดสุภาพหรือไม่นั้นผู้ตัดสินจำเป็นต้องอาศัยแนวคิดบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมโนทัศน์เรื่อง “หน้า” (Face) ซึ่งมีกอฟฟ์แมน (Goffman 1967) เป็นผู้ริเริ่มนำเสนอ ต่อมาบราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson 1978; 1987) ได้นำมโนทัศน์ดังกล่าวนี้มาใช้อธิบายร่วมกับแนวคิดเรื่องความสุภาพว่า “หน้า” คือ การให้การยอมรับในคุณลักษณะ 3 ประการหลัก ได้แก่ 1) ภาพลักษณ์สาธารณะ (Public Self-Image) 2) ความรู้สึกทางอารมณ์ และ 3) สถานภาพทางสังคม ซึ่งกันและกันระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ทั้งนี้บุคคลทุกคนต่างมี “ความต้องการหน้า” (Face Want) และต้องการที่จะรักษาหน้า (Facework: Maintenance of Face) ไว้ โดยไม่ปรารถนาที่จะให้ผู้หนึ่งผู้ใดมาคุกคามหน้า (Face Threatening) หรือทำให้ตนต้องสูญเสียหน้า (Face Lost) ด้วยกันทั้งสิ้น ตามแนวคิดของบราวน์และเลวินสันนั้น “หน้า” ประกอบไปด้วย 1) หน้าเชิงบวก (Positive Face) และ 2) หน้าเชิงลบ (Negative Face) ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับความต้องการหน้าเชิงบวก (Positive Face Want) คือความต้องการของแต่ละบุคคลที่จะได้รับการยอมรับและชื่นชมจากผู้อื่น และความต้องการหน้าเชิงลบ (Negative Face Want) คือการไม่ต้องการให้ผู้หนึ่งผู้ใดมาขัดขวาง ปิบบังคับ หรือจำกัดทางเลือกของตนเอง

อย่างไรก็ดี ในสถานการณ์การสื่อสารจริงในชีวิตประจำวันทั่วไปนั้น บุคคลเราไม่สามารถหลีกเลี่ยงการกระทำที่ก่อให้เกิดการคุกคามหน้าได้ เนื่องจากการแสดงเจตนาทุกชนิดถือเป็นการคุกคามต่อหน้า ไม่ของผู้พูดก็ผู้ฟังอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย (Brown and Levinson 1987) ดังนั้นเพื่อให้การสื่อสารระหว่างกันบรรลุผลตามเจตนาที่ต้องการ บุคคลจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเลือกใช้กลวิธีทางภาษาบางอย่างมาช่วยทำหน้าที่ปกป้องหรือรักษาหน้าของกันและกัน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างกันไว้นั้นก็คือการเลือกใช้ “ภาษาสุภาพ” (Linguistic Politeness)

2.2 ทฤษฎีภาษาสุภาพ

บราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson 1978; 1987) ได้นำเสนอทฤษฎีภาษาสุภาพไว้ว่า การที่ผู้พูดจะสื่อสารจนบรรลุอย่างใดอย่างหนึ่งต่อผู้ฟังนั้น ผู้พูดมีทางเลือกเพื่อสื่อความสุภาพต่อผู้ฟังทั้งสิ้น 5 กลวิธีหลัก ทั้งนี้ก็เพื่อลดอัตรา

การคุกคามต่อหน้าผู้ฟังให้น้อยเข้าไว้ โดยสามารถเรียงลำดับจากกลวิธีที่สื่อความสุภาพในระดับน้อยไปถึงมากได้ดังนี้ 1) กลวิธีการกล่าวอย่างตรงไปตรงมา (Bald on Record) คือการสื่อเจตนาของตนเองไปสู่ผู้ฟังโดยไม่ได้ตกแต่งคำพูดใด ๆ กลวิธีนี้หากเป็นการสื่อสารในชีวิตประจำวันทั่วไปอาจฟังดูไม่สุภาพ แต่หากเป็นกรณีฉุกเฉิน เช่น ในขณะที่เกิดอัคคีภัย ผู้พูดสามารถใช้วัจนกรรมสั่งให้ผู้ฟังกระทำการบางสิ่งบางอย่างได้อย่างชอบธรรม โดยไม่ถือว่าผู้พูดกำลังใช้ถ้อยคำที่ไม่สุภาพต่อผู้ฟัง เป็นต้น 2) กลวิธีความสุภาพเชิงบวก (Positive Politeness Strategy) คือการเลือกใช้ภาษาที่มีลักษณะเสริมความต้องการหน้าเชิงบวกให้กับผู้ฟัง เช่น การหลีกเลี่ยงการไม่เห็นด้วย การแสดงความใส่ใจผู้ฟัง การมองโลกในแง่ดี เป็นต้น 3) กลวิธีความสุภาพเชิงลบ (Negative Politeness Strategy) คือการเลือกใช้ลักษณะทางภาษาที่ไม่ได้ก่อให้เกิดการขัดขวาง บีบบังคับ หรือจำกัดทางเลือกแก่ผู้ฟัง เช่น การเลือกใช้ถ้อยคำแสดงการกลบเกลื่อน การทำให้ดูเป็นเรื่องเล็กน้อย การมองโลกในแง่ร้าย เป็นต้น 4) กลวิธีการกล่าวอย่างอ้อม (Off Record Strategy) คือการเลือกใช้ลักษณะทางภาษาที่ไม่ได้สื่อเจตนาของผู้พูดอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้ผู้ฟังใช้วิจารณญาณของตนเองในการตีความเจตนาของผู้พูด เช่น “วันนี้อากาศร้อนจังเลยนะ” ผู้พูดต้องการให้ผู้ฟังช่วยเปิดเครื่องปรับอากาศให้ แต่ไม่ได้สื่อเจตนาดังกล่าวออกไปอย่างตรงไปตรงมา เป็นต้น และกลวิธีสุดท้ายซึ่งถือได้ว่าเป็นกลวิธีที่สื่อถึงความสุภาพได้มากที่สุด คือ 5) กลวิธีหลีกเลี่ยงการคุกคามหน้า (Don't Do the FTA) คือการไม่เลือกสื่อสารด้วยลักษณะทางภาษาหรือถ้อยคำใด ๆ เลย หากแต่จะใช้รูปแบบการสื่อสารประเภทอื่น เช่น กริยา ท่าทางต่าง ๆ โดยหวังว่าผู้ฟังจะสามารถพิจารณาตีความเจตนาที่แท้จริงของตนได้ ตัวอย่างเช่น ในงานสัมมนา นาย ก ไม่ได้นำปากกามาจากบ้าน แต่ตนไม่ต้องการเอ่ยปากขอยืมปากกาจากผู้เข้าร่วมสัมมนาที่นั่งอยู่ข้าง ๆ นาย ก จึงทำที่เป็นคันหาปากกาในกระเป๋า โดยหวังว่าผู้เข้าร่วมสัมมนาคงกล่าวจะเข้าใจเจตนาของตนและให้ตนยืมปากกาในที่สุด เป็นต้น

2.3 ข้อตกลงการสนทนา

เฟรเซอร์และโนเลน (Fraser and Nolen 1981) เป็นผู้ริเริ่มนำเสนอแนวคิดเรื่อง “ข้อตกลงการสนทนา” (Conversational Contract: CC) โดยมองว่าการสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นในเบื้องต้นผู้พูดและผู้ฟังจำเป็นต้องเข้าใจและตระหนักว่าตนมีสิทธิ์หรือข้อจำกัด (Right and Obligation) ของแต่ละฝ่ายมากน้อยอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินการเลือกใช้ลักษณะทางภาษาและระดับความสุภาพได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เช่น หากผู้ฟังอยู่ในฐานะอาวุโสหรือมีอำนาจมากกว่า ผู้พูดอาจเลือกใช้ถ้อยคำ “*You ought to do it right now.*” ตรงกันข้าม หากผู้ฟังเป็นผู้ด้อยอาวุโสกว่า ผู้พูดไม่อาจเลือกใช้ถ้อยคำดังกล่าวได้ตามที่ต้องการ แต่อาจเลือกใช้ถ้อยคำ เช่น “*I suggest that you do that fairly soon.*” เนื่องจากการใช้กริยา “*ought to*” สื่อให้เห็นว่าผู้พูดมีอาวุโสหรืออำนาจมากกว่าผู้ฟัง ส่วน “*suggest*” ให้ความหมายไปในทางตรงกันข้าม

อย่างไรก็ตาม เฟรเซอร์และโนเลนได้แบ่งข้อตกลงการสนทนาโดยจำแนกตามเงื่อนไขไว้ 2 ประเภท ได้แก่

1) เงื่อนไขแบบทั่วไป (General Term) มีลักษณะเป็นการที่ผู้พูดและผู้ฟังต่างฝ่ายต้องคำนึงถึงกฎการสนทนาเบื้องต้น เช่น การเลือกใช้ภาษาเดียวกันในการสนทนา การใช้ระดับความดังที่เหมาะสมที่จะทำให้คู่สนทนาสามารถได้ยินเสียงของตนได้อย่างชัดเจน การเลือกใช้รูปแบบภาษาที่ชัดเจน ไม่คลุมเครือ ดูเป็นจริงเป็นจัง และการที่ต่างฝ่ายต่างต้องรอให้อีกฝ่ายพูดจบก่อนตนจึงจะเริ่มพูดได้ เป็นต้น

2) เงื่อนไขแบบเฉพาะ (Specific Term) มีลักษณะเป็นการให้ความสำคัญกับรูปแบบวัจนกรรมที่ว่าวัจนกรรมแบบใดสามารถใช้กับบุคคลใดได้บ้างในสังคมวัฒนธรรมนั้น ๆ เช่น เด็กไม่สามารถเลือกใช้วัจนกรรมสั่งเพื่อให้ผู้ใหญ่กระทำการบางสิ่งบางอย่างให้ตนได้ หรือลูกจ้างไม่สามารถเอ่ยถ้อยคำวิจารณ์นายจ้างได้อย่างเสรี เป็นต้น นอกจากนี้แล้วประเด็นการสนทนายัง

เป็นอีกหนึ่งเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ผู้พูดและผู้ฟังต่างต้องให้ความสำคัญระมัดระวังในการเอ่ยถ้อยคำต่อกัน เช่น แพทย์มีสิทธิ์ที่จะสอบถามสาเหตุของการมาพบแพทย์จากคนไข้ แต่ในขณะที่เดียวกันแพทย์ไม่มีสิทธิ์ถามคนไข้เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ เป็นต้น

2.4 ค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรมไทย

สังคมไทยเป็นอีกหนึ่งสังคมวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับการแสดงความรู้สึกในการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันระหว่างผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากค่านิยมหลัก 2 ประการที่สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นดังกล่าว ประการแรก คือ การยกย่องให้เกียรติต่อผู้ที่อาวุโสหรือมีอำนาจมากกว่า ซึ่งบุคคลมักได้รับการอบรมสั่งสอนตั้งแต่ยังเยาว์วัยอยู่เสมอว่า เมื่อใดก็ตามที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อผู้ใหญ่ให้พึงระมัดระวังทั้งด้านความประพฤติและการเลือกใช้ถ้อยคำ เช่น ไม่ควรวางตนเสมอผู้ใหญ่ ควรใช้คำพูดที่มีลักษณะสุภาพอ่อนน้อม ไม่ใช้คำพูดหยาบคาย ไม่ควรพูดแทรกเมื่อผู้ใหญ่กำลังสนทนา ควรสตาเป็นระยะจากนั้นควรมองลงต่ำกว่าระดับสายตาของผู้ใหญ่ เป็นต้น ดังนั้นการกระทำหรือถ้อยคำอื่นใดที่ได้เป็นไปในลักษณะดังกล่าวจึงอาจถือได้ว่าเป็นการไม่ให้ความเคารพยกย่องต่อผู้ใหญ่และเป็นสิ่งที่ไม่สุภาพในทัศนะของชาวไทย ประการถัดมาเกี่ยวข้องกับทัศนคติเรื่อง “บุญคุณ” ซึ่งหมายถึงการรู้สึกสำนึกถึงความห่วงใยหรือเอื้ออาทรของผู้หนึ่งผู้ใดที่ได้มอบความปรารถนาดีและ/หรือผลประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งต่อเรา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุญคุณของบิดามารดา บุญคุณของครูอาจารย์ เป็นต้น ฉะนั้นแล้วบุคคลจึงควรแสดงความเคารพและให้การยกย่องต่อกลุ่มบุคคลดังกล่าวเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการกระทำหรือการแสดงออกด้วยถ้อยคำภาษาที่มีลักษณะสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตน ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้จะเท่ากับว่าเป็นการ “ตอบแทน” บุญคุณของพวกเขาเหล่านั้นได้หนทางหนึ่ง อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมใดที่มีลักษณะตรงข้ามไปจากสิ่งเหล่านี้ก็อาจถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมหรืออาจกลายเป็นสิ่งที่ไม่สุภาพในสายตาของบุคคลอื่นในสังคมได้

3. ข้อมูลและวิธีการวิจัย

3.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มวัยผู้ใหญ่ โดย 1) กลุ่มวัยรุ่นเป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 18-22 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีจากหลากหลายสาขาวิชา เนื่องด้วยกลุ่มตัวอย่างอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายและกำลังจะก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ รวมถึงการเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาในระดับค่อนข้างดี จึงทำให้เป็นผู้ที่น่าจะมีความสามารถในการพิจารณาตัดสินความเหมาะสมของการเลือกใช้ภาษาในบริบทของสังคมวัฒนธรรมไทยได้ดีกว่าช่วงวัยอื่น ๆ ที่มีอายุน้อยกว่า และ 2) กลุ่มวัยผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไปจนถึง 65 ปี สาเหตุที่ผู้วิจัยได้กำหนดให้ต้องเป็นผู้ที่อยู่ในช่วงอายุดังกล่าวเนื่องจากว่า เป็นผู้ที่อยู่ในช่วงวัยที่มีบทบาทหน้าที่ทางสังคมในฐานะพ่อแม่/ผู้ปกครอง (ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ) ของกลุ่มวัยรุ่นหรือเคยผ่านการมีประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลานในช่วงวัยรุ่นมาแล้ว กอปรกับช่วงวัยดังกล่าวยังเป็นช่วงวัยที่มีอายุใกล้เคียงกับตัวละครที่ได้รับบทบาทเป็นพ่อแม่/ผู้ปกครองในละครซึ่งผู้วิจัยได้นำบทสนทนาจากสถานการณ์ต่าง ๆ มาใช้สร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับถ้อยคำจากบทสนทนาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้เลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยเดียวกัน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้แบ่งการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นทั้งผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เมืองและชนบท พบว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทนั้นกลุ่มวัยรุ่นหลายครอบครัวอาศัยอยู่กับ

ผู้ปกครองซึ่งมีความสัมพันธ์กับกลุ่มวัยรุ่นเป็นปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งส่วนใหญ่มียุอายุอยู่ในช่วง 55 – 65 ปี ส่วนผู้เป็นพ่อและแม่นั้นได้เดินทางเข้ามาประกอบอาชีพในเขตเมือง ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคมจึงเป็นเหตุผลทำให้ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุดังกล่าวนี้

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ข้อมูลที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ได้มาจากการตอบแบบสัมภาษณ์การใช้ภาษาในการสนทนา³ ซึ่งประกอบไปด้วยสถานการณ์การสนทนาระหว่างกลุ่มวัยรุ่นและผู้ปกครอง (พ่อและแม่) จำนวนทั้งสิ้น 12 สถานการณ์ โดยบริบทของการสนทนาในแต่ละสถานการณ์นั้นได้มาจากบทสนทนาจากละครชุดที่ออกอากาศทางโทรทัศน์เรื่องฮอโมนส์ วัยว้าวุ่น ซีซั่น 1-3 ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2556-2558 ซึ่งมีเนื้อหาสะท้อนการใช้ชีวิตของวัยรุ่นไทยในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะสถานการณ์ที่กลุ่มวัยรุ่นถูกต่อว่าหรือตำหนิจากกลุ่มผู้ปกครองในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 รายละเอียดของสถานการณ์การสนทนาในแบบสัมภาษณ์

ลำดับที่ของสถานการณ์	คู่สนทนา ระหว่าง	หัวข้อเรื่องที่สนทนา
1	แม่ – ลูกชาย	การตอกล้อถึงปมด้อยทางกายภาพ
2	พ่อ – ลูกชาย	การเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา
3	พ่อ – ลูกชาย	การมีเรื่องทะเลาะวิวาท
4	แม่ – ลูกสาว	การมีความรักในวัยเรียน
5	แม่ – ลูกสาว	การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
6	พ่อ – ลูกชาย	การมีพฤติกรรมต่อเพื่อนต่างเพศที่ไม่เหมาะสม
7	แม่ – ลูกชาย	การมีพฤติกรรมติดเพื่อน
8	แม่ – ลูกสาว	การกลับบ้านดึก
9	พ่อ – ลูกสาว	การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ
10	แม่ – ลูกชาย	การมีพฤติกรรมติดเกมและสนใจต่อบางสิ่งบางอย่างในระยะเวลาอันสั้น
11	แม่ – ลูกสาว	การมีพฤติกรรมการแต่งกายที่ไม่เหมาะสม
12	พ่อ – ลูกสาว	การเข้าสังคมกับผู้อื่น

เมื่อผู้วิจัยได้คัดเลือกสถานการณ์ที่จะนำมาใช้ในแบบสอบถามดังที่ปรากฏตามตารางที่ 1 ข้างต้นแล้ว ลำดับถัดมาจึงได้เขียนอธิบายหรือชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับบริบทของแต่ละสถานการณ์เพื่อให้ผู้เข้ารับการสัมภาษณ์เข้าใจและสามารถนำไปใช้เป็นปัจจัยประกอบในการพิจารณาตัดสินความสุภาพของถ้อยคำในบทสนทนาในแต่ละสถานการณ์ โดยสามารถแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่างดังต่อไปนี้

³ ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแทนการให้กลุ่มตัวอย่างชมสถานการณ์ต่าง ๆ โดยตรงจากฉากในละคร เนื่องจากประสงค์ที่จะให้กลุ่มตัวอย่างได้พิจารณาตัดสินความสุภาพจากถ้อยคำที่ปรากฏเป็นหลัก เพื่อให้การพิจารณาตัดสินอยู่บนพื้นฐานของรูปภาษามากที่สุดโดยไม่มีอิทธิพลด้านอวัจนภาษา เช่น การแสดงออกด้วยสีหน้า/ท่าทาง การใช้น้ำเสียงต่าง ๆ สถานที่ที่สนทนา การอยู่ต่อหน้าผู้อื่น ฯลฯ เข้ามาเกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตามหากในอนาคตมีการศึกษาโดยการนำบริบทที่อยู่นอกเหนือรูปภาษาต่าง ๆ ดังกล่าวมาวิเคราะห์ร่วมด้วยก็จะทำให้ได้มาซึ่งผลของการศึกษาที่มีลักษณะครอบคลุมและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 2 ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ ①	
สถานการณ์ 3 การมีเรื่องทะเลาะวิวาท	
ภายหลังจากที่พ่อได้ทราบข่าวจากแม่และลูกสาวคนโตว่าลูกชาย (ไผ่) ได้มีเรื่องทะเลาะวิวาทกับเพื่อนต่างโรงเรียนตั้งแต่เมื่อวาน ดังนั้นพ่อจึงได้ตั้งหน้าตั้งตารอไผ่มาตั้งแต่ช่วงเย็นจนกระทั่งถึงตอนค่ำ เมื่อไผ่เดินทางกลับมาถึงบ้านพ่อจึงได้กล่าวต่อว่าไผ่อย่างรุนแรงเรื่องการพยายามปิดบังพ่อเพื่อไม่ให้ล่วงรู้ถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นดังกล่าว พ่อรู้สึกโกรธกับสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมากจึงได้ต่อว่าไผ่อย่างรุนแรง โดยมีแม่และพี่สาวคอยห้ามปรามอยู่ข้าง ๆ ในขณะที่ไผ่ก็ได้โต้ตอบกลับไปยังพ่อด้วยถ้อยคำที่ปรากฏในบทสนทนาด้านล่าง	
ส่วนที่ ②	
ผลัดที่ 1	พ่อ: ไผ่ ทำไมไม่บอกป้า ป้าบอกแล้วทำไม ว่าอย่าให้มีเรื่องมาอีก แล้วจะให้ป้าทำยังไง แกถึงจะเลิกสร้างปัญหา
ผลัดที่ 2	ไผ่: แล้วถ้ารู้ว่าบอกป้าแล้วป้าเป็นแบบเนี่ยใครมันจะไปบอกวะ
ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ภาษาในการโต้ตอบที่ปรากฏในผลัดที่ 2 อย่างไร	
ส่วนที่ ③	ส่วนที่ ④
☐ สุภาพ	เพราะเหตุใดท่านจึงคิดเช่นนั้น
☐ ไม่สุภาพ	เพราะเหตุใดท่านจึงคิดเช่นนั้น
☐ เฉย ๆ	เพราะเหตุใดท่านจึงคิดเช่นนั้น

จากตัวอย่างแบบสัมภาษณ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่าประกอบไปด้วย 4 ส่วน ส่วนแรกเป็นรายละเอียดของบริบท ถัดมาส่วนที่ 2 เป็นถ้อยคำการสนทนาระหว่างผู้ปกครอง (ผลัดที่ 1) และวัยรุ่น (ผลัดที่ 2) ส่วนที่ 3 เป็นส่วนที่กลุ่มตัวอย่างจะต้องประเมินถ้อยคำในผลัดที่ 2 ซึ่งเป็นถ้อยคำพูดของกลุ่มวัยรุ่นที่ใช้โต้ตอบการต่อว่าหรือตำหนิจากกลุ่มผู้ปกครอง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดให้แสดงความคิดเห็นต่อถ้อยคำดังกล่าว 3 รูปแบบ ได้แก่ สุภาพ ไม่สุภาพ และเฉย ๆ⁴ อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยให้กลุ่มตัวอย่างพิจารณาจากภาษาที่ปรากฏเท่านั้น สำหรับปัจจัยด้านประสิทธิภาพ (Paralanguage) เช่น การใช้เสียงสูงต่ำ ลักษณะของน้ำเสียง ระดับความดังของเสียง ความสั้นยาวในการออกเสียง และการพูดซ้ำเร็ว (The Royal institute 2010, 329) ให้อยู่ในดุลยพินิจของกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลว่าจะจินตนาการให้ถ้อยคำในแต่ละสถานการณ์มีลักษณะทางประสิทธิภาพดังกล่าวอย่างไร ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่เคยประสบพบมาในอดีต⁵ จากนั้นส่วนที่ 4 เป็นส่วนที่ให้กลุ่มตัวอย่างได้อธิบายถึงเหตุผลที่ใช้ในการตัดสินระดับความสุภาพ

⁴ สาเหตุที่ผู้วิจัยกำหนดให้ตัวเลือกมี 3 รูปแบบเช่นนี้เนื่องจากได้ยึดแนวทางตามทีอิดะ (Ide 1989) ได้เสนอไว้ กล่าวคืออิดะได้จัดระดับความสุภาพไว้ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับสุภาพซึ่งมีค่าเป็นบวก (+) ถัดมาระดับปกติมีค่าระดับเป็นกลางหรือศูนย์ (0) และระดับไม่สุภาพซึ่งหมายถึงความไม่สุภาพโดยมีสัญลักษณ์แทนค่าระดับเป็นลบ (-)

⁵ ผู้วิจัยไม่ได้กำหนดให้กลุ่มตัวอย่างต้องเป็นผู้ที่เคยรับชมละครเรื่องดังกล่าวหรือไม่แต่อย่างใดซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อจำกัดของงานวิจัยนี้ทั้งนี้จึงอาจส่งผลต่อการตัดสินระดับความสุภาพที่แตกต่างกันระหว่างผู้ที่เคยรับชมและผู้ที่ไม่เคยรับชมละคร ดังนั้นผลจากข้อจำกัดดังกล่าวจึงถือได้ว่าอยู่นอกเหนือขอบเขตของงานวิจัยชิ้นนี้

3.3 วิธีการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling)⁶ จำนวนทั้งสิ้น 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มวัยรุ่น 30 คน และกลุ่มวัยผู้ใหญ่ 30 คน โดยในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ขอความยินยอมให้เป็นอาสาสมัครผู้ให้ข้อมูลก่อน ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สากล เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินดีเป็นผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยได้ขออนุญาตทำการบันทึกเสียงระหว่างการให้ข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยจึงเล่ารายละเอียดของบริบทและถ้อยคำที่ใช้ได้ตอบกันในบทสนทนาแต่ละสถานการณ์ให้กลุ่มตัวอย่างฟังจนกระทั่งเข้าใจเป็นอย่างดี ต่อมาจึงได้ให้กลุ่มตัวอย่างประเมินและแสดงความคิดเห็นต่อถ้อยคำในผลัดที่สองซึ่งมีลักษณะเป็นถ้อยคำโต้ตอบการต่อว่าหรือตำหนิจากกลุ่มผู้ปกครองที่มีต่อกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งล้วนแล้วแต่ก่อให้เกิดการคุกคามต่อหน้า (Face Threatening Act: FTA) (Brown and Levinson 1987) ของกลุ่มวัยรุ่นไม่มากนักน้อยในแต่ละสถานการณ์ ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่ากลุ่มวัยรุ่นจะเลือกใช้ลักษณะทางภาษาเช่นไรเพื่อโต้ตอบกับวิจารณ์กรรมดังกล่าว อย่างไรก็ตามการเลือกใช้ถ้อยคำหรือลักษณะทางภาษาใด ๆ ก็ตาม กลุ่มวัยรุ่นจำเป็นต้องคำนึงถึงค่านิยมพื้นฐานของสังคมวัฒนธรรมไทยหลัก 2 ประการ ซึ่งได้แก่ 1) การยกย่องให้เกียรติต่อผู้ใหญ่หรือผู้มีอาวุโสมากกว่า และ 2) การให้ความสำคัญกับมนต์คำเรื่อง “บุญคุณ” ซึ่งถือได้ว่าเป็นแนวคิดสำคัญในงานวิจัยนี้ โดยกลุ่มตัวอย่างจะต้องประเมินว่าถ้อยคำของกลุ่มวัยรุ่นดังกล่าวมีลักษณะอย่างไร จากตัวเลือก 3 ประการ ได้แก่ 1) สุภาพ 2) ไม่สุภาพ และ 3) เฉย ๆ จากนั้นผู้วิจัยได้ให้เวลากับกลุ่มตัวอย่างโดยประมาณ 1-2 นาทีเพื่อคิดและพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับระดับของความสุภาพและความเหมาะสมของการใช้ถ้อยคำ ตลอดจนปัจจัยที่เป็นบริบทแวดล้อมต่าง ๆ ของสถานการณ์แต่ละข้อ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.4.1 นำข้อมูลจากส่วนที่ 3 ของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นการประเมินและตัดสินถ้อยคำว่ามีลักษณะ 1) สุภาพ 2) ไม่สุภาพ หรือ 3) เฉย ๆ มานับจำนวนความถี่ จากนั้นคำนวณเพื่อหาค่าร้อยละของความถี่ดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยพิจารณาตัดสินถ้อยคำที่ปรากฏในสถานการณ์แต่ละข้อเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

3.4.2 นำข้อมูลในส่วนที่ 4 มาถ่ายทอดเสียง (Transcription) จากนั้นจำแนกประเภทโดยแบ่งเป็นเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างตัดสินว่าถ้อยคำแต่ละสถานการณ์มีลักษณะ 1) สุภาพ 2) ไม่สุภาพ และ 3) เฉย ๆ ตามลำดับของทั้งสองช่วงวัย พร้อมทั้งนับจำนวนความถี่ของการปรากฏของแต่ละเหตุผล คำนวณความถี่ดังกล่าวให้อยู่ในรูปแบบร้อยละ จากนั้นนำมาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างพิจารณาตัดสินของทั้งสองช่วงวัย

⁶ การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) มีลักษณะเป็นการให้กลุ่มตัวอย่างคนแรกแนะนำกลุ่มตัวอย่างคนถัดไปที่มีคุณสมบัติตรงกับที่ผู้วิจัยต้องการ เช่น นาย ก แนะนำ นาย ข นาย ข แนะนำ นาย ค เป็นต้นต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะครบจำนวนตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ (O'Dwyer and Bernauer 2013)

4. ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วนหลักดังนี้ ตอนที่ 4.1 นำเสนอผลการวิเคราะห์การตัดสินความสุภาพและอัตราความถี่ในการปรากฏของกลุ่มวัยผู้ใหญ่และกลุ่มวัยรุ่น ส่วนตอนที่ 4.2 แสดงผลการวิเคราะห์สาเหตุที่เป็นปัจจัยและนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินความสุภาพของถ้อยคำและอัตราความถี่ในการปรากฏของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัย โดยผลการศึกษาที่ปรากฏในตอนต้นที่ 4.1 เป็นการตอบคำถาม/วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ส่วนผลการศึกษาในตอนต้นที่ 4.2 ทำหน้าที่ตอบคำถามงานวิจัย/วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการศึกษาทั้งหมดมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 การตัดสินความสุภาพ

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ามุมมองความสุภาพในการใช้ภาษาของวัยผู้ใหญ่และวัยรุ่นมีความเหมือนและแตกต่างกันหลากหลายประการ ดังแสดงให้เห็นตามตารางด้านล่างนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบการตัดสินความสุภาพของถ้อยคำระหว่างกลุ่มวัยผู้ใหญ่และวัยรุ่น

ลำดับที่ของ สถานการณ์	วัยผู้ใหญ่			วัยรุ่น		
	สุภาพ (%)	ไม่สุภาพ (%)	เฉยๆ (%)	สุภาพ (%)	ไม่สุภาพ (%)	เฉยๆ (%)
1	3.3	76.7	20.0	0.0	90.0	10.0
2	6.7	26.7	66.7	6.7	20.0	73.3
3	0.0	100.0	0.0	0.0	96.7	3.3
4	56.7	3.3	40.0	53.3	6.7	43.3
5	23.3	26.7	50.0	6.7	23.3	70.0
6	13.3	56.7	30.0	0.0	80.0	20.0
7	93.3	0.0	6.7	83.3	0.0	16.7
8	0.0	96.7	3.3	0.0	100.0	0.0
9	13.3	30.0	56.7	10.0	23.3	66.7
10	30.0	36.7	33.3	0.0	60.0	43.3
11	56.7	20.0	23.3	50.0	6.7	43.3
12	36.7	16.7	46.7	3.3	30.0	66.7

จากตารางที่ 3 ข้างต้นเปรียบเทียบให้เห็นรายละเอียดของการตัดสินความสุภาพของถ้อยคำของกลุ่มวัยรุ่นที่ใช้พูดโต้ตอบการต่อว่าหรือตำหนิจากกลุ่มผู้ใหญ่ พบว่าในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยส่วนใหญ่มีแนวโน้มในการตัดสินความสุภาพของถ้อยคำเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือถ้อยคำที่กลุ่มวัยผู้ใหญ่เห็นว่าสุภาพกลุ่มวัยรุ่นก็เห็นว่าสุภาพเช่นเดียวกัน ในขณะที่ถ้อยคำที่กลุ่มวัยผู้ใหญ่ลงความเห็นว่าเป็นไม่สุภาพหรือเฉย ๆ กลุ่มวัยรุ่นก็แสดงทัศนคติดังกล่าวเช่นกัน จะมีก็แต่เพียงถ้อยคำในสถานการณ์ที่ 10 (โหย ไม่เล่นก็ดีแล้วป่าวแม่ แม่จะได้ไม่ต้องห่วงหนูไง นี่ไม่เล่นเนี่ยเพื่อแม่เลยนะ) ที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างชัดเจนว่าถ้อยคำดังกล่าวในมุมมองของกลุ่มวัยรุ่นไม่ถือว่าเป็นถ้อยคำที่สุภาพ ในขณะที่กลุ่มวัยผู้ใหญ่ (ร้อยละ 30.0) มองว่าถ้อยคำดังกล่าวยังคงให้ความหมายไปในลักษณะสุภาพอยู่

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบในแต่ละสถานการณ์พบว่ากลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่ได้ตัดสินใจให้ถ้อยคำของกลุ่มวัยรุ่นที่ปรากฏในแต่ละสถานการณ์มีลักษณะสุภาพมากกว่ากลุ่มวัยรุ่น (สถานการณ์ที่ 1 2 3 5 6 9 10 และ 12) ส่วนถ้อยคำที่ถูกตัดสินว่าไม่สุภาพนั้นพบความแตกต่างเพียงเล็กน้อยระหว่างทั้งสองช่วงวัย สำหรับถ้อยคำที่ถูกตัดสินว่ามีความหมายกลาง ๆ หรือเฉย ๆ พบจำนวนความถี่ในการปรากฏในกลุ่มวัยรุ่นมากกว่าวัยรุ่นผู้ใหญ่ (สถานการณ์ที่ 2 3 4 5 7 9 10 11 และ 12)

4.2 เหตุผลที่ใช้ในการตัดสินใจเลือกคำ

การศึกษาในตอนต้นที่ 4.2 นี้เป็นการค้นหาสาเหตุหรือเหตุผลที่เป็นปัจจัยหลักและส่งผลกระทบต่อกลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินระดับความสุภาพของถ้อยคำที่ปรากฏในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดของการปรากฏในลำดับต่อไปนี้

เริ่มต้นจากสถานการณ์ที่ 1 กลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยต่างไม่ได้ยอมรับและตัดสินให้ถ้อยคำ "อะไร ๆ ก็ให้สูงอยู่ได้อะ ทำไมอะมา ตัวตัวแค่นี้ยัดด้วยเหรอ ต้องสูง ๆ เหรอกคนอื่นถึงจะสนใจ จันทักกับมาไม่ทำให้สูงอะ ตัวจะได้ไม่ต้องเตี้ยแบบเนี้ย" เป็นถ้อยคำที่สุภาพ ตรงกันข้ามกลับตัดสินว่ามีลักษณะที่ไม่สุภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยต่างให้เหตุผลเชิงสาเหตุเหมือนกันว่าถ้อยคำดังกล่าวมีลักษณะเป็นการใช้อารมณ์ (วร⁷ 37.2% วญ 13.7%) รองลงมาคือการประชด/เสียดสี (วร 25.6% วญ 11.8%) และเป็นการใช้คำพูดที่ไม่สุภาพ/เหมาะสม (วร 16.3% วญ 11.8%) มากที่สุดเป็นสามอันดับแรก นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยบางส่วนยังได้ตัดสินให้ถ้อยคำนี้มีลักษณะเฉย ๆ โดยต่างได้แสดงทัศนะไปในทางที่ว่าการพูดด้วยอารมณ์น้อยใจ (วร 2.3% วญ 2.0%) และเป็นคำพูดที่ใช้กันปกติทั่วไปเหมือนกัน (วร 2.3% วญ 2.0%) จะต่างกันก็ตรงที่วัยรุ่นผู้ใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับเหตุผลด้านพฤติกรรมเชิงลบเป็นพิเศษ ได้แก่ ถ้อยคำดังกล่าวมีลักษณะเป็นการไม่สุภาพได้เถียง และตะคอก (9.8%)

ถัดมา สถานการณ์ที่ 2 กลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยได้ตัดสินให้ถ้อยคำ "ผมจะเข้านิเทศ" มีลักษณะทั้งสามประการ ได้แก่ สุภาพ ไม่สุภาพ และเฉย ๆ โดยเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างใช้สนับสนุนถ้อยคำดังกล่าวว่ามีลักษณะสุภาพนั้นกลุ่มวัยรุ่นเห็นว่าเกิดจากการใช้น้ำเสียงในระดับปกติทั่วไป (2.8%) ในขณะที่วัยรุ่นผู้ใหญ่ก็เห็นสอดคล้องไปในทำนองเดียวกันนั่นคือถ้อยคำดังกล่าวนี้มีลักษณะไม่ได้ใช้อารมณ์ (5.1%) และไม่ได้โต้เถียง (2.6%) สำหรับเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยมีการตัดสินให้ถ้อยคำนี้มีลักษณะไปในลักษณะที่ไม่สุภาพนั้นพบว่ากลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเป็นการไม่อธิบายเหตุผล (8.3%) ส่วนวัยรุ่นผู้ใหญ่เห็นว่าเป็นการไม่เชื่อฟังหรือดื้อรั้น (10.3%) ในส่วนของการตัดสินให้ถ้อยคำนี้มีลักษณะเฉย ๆ พบว่ากลุ่มวัยรุ่นเน้นเหตุผลว่าเป็นเพียงการยืนยันความต้องการของตนเองเท่านั้น (19.4%) ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มวัยรุ่นผู้ใหญ่ที่มองว่าถ้อยคำดังกล่าวเป็นเพียงการอธิบาย (10.3%)

ต่อมา สถานการณ์ที่ 3 ถ้อยคำ "แล้วถ้ารู้ว่าบอกป้าแล้วป้าเป็นแบบเนี้ยใครมันจะไปบอกวะ" ก็เป็นอีกหนึ่งถ้อยคำที่ไม่ได้ถูกตัดสินให้เป็นถ้อยคำที่มีลักษณะสุภาพ ตรงกันข้ามกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตัดสินให้มีลักษณะไม่สุภาพมากที่สุด (97.5%) โดยมีเพียงกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นจำนวนน้อยมาก (2.5%) เท่านั้นที่ตัดสินให้ถ้อยคำนี้มีลักษณะเฉย ๆ ทั้งนี้เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างนำมาใช้เพื่อสนับสนุนคำตัดสินดังกล่าว ได้แก่ การตัดสินว่าถ้อยคำมีลักษณะไม่สุภาพ เนื่องจากกลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นการใช้อารมณ์ (42.5%) โดยถือเป็นเหตุผลที่สำคัญที่สุด ซึ่งต่างจากกลุ่มวัยรุ่นผู้ใหญ่ที่มองว่าการเลือกใช้ถ้อยคำดังกล่าวเป็นสิ่งที่ถือว่าไม่สุภาพหรือเหมาะสม (43.2%) สำหรับกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นที่เห็นว่าถ้อยคำในสถานการณ์นี้มีลักษณะเฉย ๆ นั้นพบว่าพวกเขามีมุมมองต่อถ้อยคำดังกล่าวไปในลักษณะเป็นการพูดแบบเสียดสี (2.5%)

⁷ เพื่อความกระชับของบทความผู้วิจัยขอใช้อักษรย่อ วร หมายถึง กลุ่มวัยรุ่น และ วญ หมายถึง กลุ่มวัยรุ่นผู้ใหญ่

สถานการณ์ที่ 4 กลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยลงความเห็นว่าถ้อยคำ "แต่หนูกลับคนเดียวอะ อันตรายกว่านะคะ" มีลักษณะทั้งสุภาพ ไม่สุภาพ และเฉย ๆ โดยกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นผู้ที่ตัดสินใจให้ถ้อยคำนี้มีลักษณะสุภาพนั้น เห็นว่าถ้อยคำดังกล่าวนี้มีการเลือกใช้คำลงท้าย "ค่ะ/ครับ" (14.3%) และมีการอธิบายเหตุผล (14.3%) ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่ทำให้ถ้อยคำสุภาพ ในขณะที่กลุ่มวัยผู้ใหญ่มองว่าการไม่ได้โต้เถียง โหมโทะ และใส่อารมณ์ (27.5%) เป็นประเด็นหลักของการทำให้ถ้อยคำฟังดูสุภาพ สำหรับเหตุผลของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตัดสินใจถ้อยคำว่าไม่สุภาพนั้นพบว่ากลุ่มวัยรุ่นมองว่าถ้อยคำดังกล่าวนี้เป็นการใช้คำพูดไม่สุภาพ/เหมาะสมและเป็นการประชดประชันซึ่งปรากฏในอัตราความถี่เท่ากัน (2.9%) ต่างจากกลุ่มวัยผู้ใหญ่ที่เห็นว่าแม้ตนจะตัดสินใจว่าถ้อยคำดังกล่าวสื่อความหมายไปในทางไม่สุภาพแต่ถ้อยคำภาษาที่ผู้พูดเลือกใช้ก็มีลักษณะสุภาพดี (2.5%) สำหรับเหตุผลของกลุ่มตัวอย่างที่ตัดสินใจว่าถ้อยคำในสถานการณ์นี้มีลักษณะเฉย ๆ นั้นพบว่ากลุ่มวัยรุ่นมองว่าเป็นเพียงการอธิบายเหตุผล (17.1%) เท่านั้น ในขณะที่กลุ่มวัยผู้ใหญ่ถือว่าการใช้คำพูดรุนแรง (12.5%) เป็นเหตุผลสำคัญ

สถานการณ์ที่ 5 ถ้อยคำ "แม่ไม่เห็นถามหนูเลยอะ ว่าหนูอยากเรียนปาว" มีลักษณะครบทั้ง 3 ประการในทั้งสองช่วงวัย ได้แก่ สุภาพ ไม่สุภาพ และเฉย ๆ โดยเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจให้ถ้อยคำดังกล่าวสุภาพของกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นก็คือมีลักษณะเป็นการยกย่องและเป็นการใช้คำพูดไม่สุภาพ/เหมาะสมซึ่งปรากฏในอัตราความถี่เท่ากัน (2.9%) ส่วนกลุ่มวัยผู้ใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับเหตุผลด้านการไม่ได้แสดงอาการโหมโทะ รุนแรง ตะคอก และก้าวร้าว (9.1%) สำหรับเหตุผลที่กลุ่มวัยรุ่นเห็นว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ถ้อยคำดังกล่าวนี้ไม่สุภาพก็คือการแฝงความไม่พอใจอยู่ในถ้อยคำ (5.9%) ต่างจากกลุ่มวัยผู้ใหญ่ที่มองว่าการใช้คำพูดไม่สุภาพ/เหมาะสมเป็นการต่อว่าแม่ และมีลักษณะไม่เชื่อฟัง ซึ่งปรากฏในอัตราความถี่เท่ากันทั้งสามเหตุผล (6.8%) ในกรณีของกลุ่มตัวอย่างที่ตัดสินใจว่าถ้อยคำนี้มีลักษณะเฉย ๆ กลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นถ้อยคำปกติที่วัยรุ่นทั่วไปใช้และเป็นถ้อยคำที่ไม่ได้มีคำหยาบคายแต่อย่างใด ซึ่งปรากฏในอัตราความถี่เท่ากัน (11.8%) ส่วนกลุ่มวัยผู้ใหญ่เน้นพบว่าให้ความสำคัญกับการไม่แสดงพฤติกรรมเชิงลบมากที่สุด เช่น การไม่ได้เถียง ตะคอก และใส่อารมณ์ (25.0%) ต่อพ่อแม่/ผู้ปกครอง

สถานการณ์ที่ 6 ถ้อยคำ "เฮ้ยแม่ เราไม่ได้ทำอะไรกันนะ เราแค่ดูแลครด้วยกันเองอะ" เป็นถ้อยคำที่กลุ่มวัยรุ่นไม่ได้ตัดสินใจว่ามีคุณลักษณะสุภาพ แต่ในขณะที่กลุ่มวัยผู้ใหญ่มองว่าถ้อยคำดังกล่าวยังคงมีความสุภาพอยู่บ้างและเหตุผลที่กลุ่มใหญ่นามาสสนับสนุนก็คือการไม่ได้โต้เถียง/ดุดัน (6.3%) ส่วนในกรณีของการตัดสินใจให้ถ้อยคำนี้มีลักษณะไม่สุภาพนั้นพบว่าในกลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยยกประเด็นเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำที่ไม่สุภาพ/เหมาะสมมาเป็นสาระสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจให้ถ้อยคำนี้มีลักษณะไม่สุภาพเช่นเดียวกัน (รวม 31.3% วัย 25.0%) สำหรับกลุ่มตัวอย่างบางส่วนที่ตัดสินใจให้ถ้อยคำนี้มีลักษณะเฉย ๆ นั้นกลุ่มวัยรุ่นยกเหตุผลด้านการใช้ถ้อยคำไม่สุภาพ/เหมาะสม (6.3%) มาเป็นประเด็นสำคัญ ในขณะที่กลุ่มวัยผู้ใหญ่เห็นต่างโดยการมองว่าถ้อยคำดังกล่าวนี้เป็นเพียงแค่การบอกต่อผู้เป็นแม่เฉย ๆ (10.4%)

สถานการณ์ที่ 7 การเอ่ยถ้อยคำของวัยรุ่นชายด้วยถ้อยคำที่ว่า "เอาเป็นว่าไปทำรายงานมาจริง ๆ ครับแม่ แต่ขอโทษที่กลับมาจนป่านนี้ วันหลังจะไม่ทำอีกแล้วครับ จ้ะ หนูไปอาบน้ำก่อนนะแม่" นั้นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต่างตัดสินใจให้ถ้อยคำดังกล่าวนี้มีลักษณะสุภาพมากที่สุดทั้งสองช่วงวัย ทั้งนี้กลุ่มวัยรุ่นเห็นว่าการอธิบายเหตุผล (22.2%) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจให้ถ้อยคำมีลักษณะสุภาพ ในขณะที่กลุ่มวัยผู้ใหญ่ให้การเลือกใช้ถ้อยคำที่มีลักษณะสุภาพและเหมาะสม (26.9%) เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการตัดสินใจ สำหรับถ้อยคำนี้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยไม่ได้ตัดสินใจให้มีลักษณะไม่สุภาพแต่อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างบางส่วนทั้งกลุ่มวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ก็ได้ตัดสินใจให้ถ้อยคำนี้มีลักษณะเฉย ๆ เช่นกัน โดยกลุ่มวัยรุ่นได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ตัดสินใจเช่นนั้นว่ามีเหตุผลอันเนื่องมาจากถ้อยคำนี้มีลักษณะไม่ได้ใช้ถ้อยคำหยาบคาย มีการอธิบายเหตุผล และมีการกล่าวคำขอโทษ ซึ่งปรากฏในอัตราความถี่เท่ากัน (2.2%) ซึ่งต่างจากกลุ่มวัยผู้ใหญ่ที่มุ่งเน้นประเด็นเกี่ยวกับการไม่แสดงพฤติกรรมเชิงลบ เช่น การใส่อารมณ์หรือการตะคอก (3.8%)

สถานการณ์ที่ 8 ถ้อยคำ "แม่จะอะไรนักหนาเนี่ย" ของลูกสาวที่ใช้กล่าวโต้ตอบผู้เป็นแม่ได้ถูกตัดสินจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยว่าเป็นถ้อยคำที่ไม่ได้มีลักษณะของความสุภาพอยู่เลย ตรงกันข้ามที่กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดได้ตัดสินให้ถ้อยคำดังกล่าวมีความหมายไปในเชิงไม่สุภาพ โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยต่างได้ให้เหตุผลว่าที่พวกเขาตัดสินให้ถ้อยคำนี้มีลักษณะไม่สุภาพเป็นเพราะการเลือกใช้ถ้อยคำที่มีลักษณะไม่สุภาพ/เหมาะสมเหมือนกัน (วร 26.8% วญ 33.9%) อย่างไรก็ตามก็มีกลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่บางส่วนที่เห็นต่าง กล่าวคือพวกเขาเห็นว่าถ้อยคำในสถานการณ์นี้มีลักษณะเฉย ๆ ส่วนสาเหตุที่ทำให้พวกเขาดำเนินเช่นนั้นก็เป็นเพราะว่าไม่มีถ้อยคำรุนแรงปรากฏให้เห็นจากถ้อยคำดังกล่าว (1.8%)

สถานการณ์ที่ 9 การตอบโต้ผู้เป็นพ่อด้วยถ้อยคำ "หนูไม่เคยคิดว่าเรื่องหนูกับดาวเป็นเรื่องเล่น ๆ เลยนะคะ พ่ออะที่คิดไปเองทุกอย่างว่าเรื่องของเรสองคนจะเป็นเรื่องเล่น ๆ" นั้นส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีมุมมองต่อถ้อยคำดังกล่าวที่หลากหลายทั้งสุภาพ ไม่สุภาพ และบางส่วนที่รู้สึกเฉย ๆ โดยผู้ที่ลงความเห็นว่างถ้อยคำนี้มีลักษณะสุภาพนั้นกลุ่มวัยรุ่นเห็นว่ามีความสุภาพใช้คำลงท้าย ตอบโต้อย่างสุภาพ และการพยายามอธิบาย ซึ่งปรากฏพบในอัตราความถี่เท่ากันทั้งสามเหตุผล (2.8%) ขณะที่กลุ่มวัยผู้ใหญ่มองว่าการไม่ประชดประชันหรือกระแทกแดกดันเป็นประเด็นสำคัญที่สุดที่นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสิน (4.4%) ในส่วนของการตัดสินให้ถ้อยคำดังกล่าวนี้มีลักษณะไม่สุภาพพบว่ากลุ่มวัยรุ่นมองว่าการมีคุณลักษณะเป็นการใช้น้ำเสียงหรือใส่อารมณ์ (8.3%) ต่อผู้เป็นพ่อถือเป็นเรื่องสำคัญและเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ตัดสินว่าถ้อยคำนี้ไม่สุภาพ ทำนองเดียวกันกับกลุ่มวัยผู้ใหญ่ที่เห็นว่าการใช้ถ้อยคำในสถานการณ์นี้มีลักษณะใส่อารมณ์หรือเป็นการโต้เถียงผู้เป็นพ่อ (11.1%) สำหรับเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างใช้เพื่อสนับสนุนการตัดสินว่าถ้อยคำนี้มีลักษณะเฉย ๆ นั้นพบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยมองว่าถ้อยคำดังกล่าวนี้เป็นเพียงการอธิบายเหตุผลหรือการแสดงความคิดเห็นเท่านั้น (วร 19.4% วญ 17.8%)

สถานการณ์ที่ 10 ถ้อยคำ "โหย ไม่เล่นก็ดีแล้วป่าวแม่ แม่จะได้ไม่ต้องทนทวงทวงใจ นี่ไม่เล่นเนี่ยเพื่อแม่เลยนะ" นี้ดูเหมือนว่าจะเป็นถ้อยคำที่กลุ่มวัยรุ่นเห็นว่าไม่สุภาพเลย ซึ่งต่างจากกลุ่มวัยผู้ใหญ่ที่ส่วนใหญ่มองว่าถ้อยคำดังกล่าวยังคงมีคุณลักษณะที่สุภาพอยู่เนื่องจากไม่ได้สื่อให้เห็นว่าผู้ที่เอ่ยถ้อยคำมีลักษณะโต้เถียง ใช้ถ้อยคำหยาบคาย หรือการแสดงพฤติกรรมเชิงลบ เช่น การตะคอกหรือการต่อว่าผู้เป็นแม่แต่อย่างใด (18.6%) สำหรับผู้ที่ตัดสินให้ถ้อยคำนี้มีลักษณะไม่สุภาพนั้นปรากฏให้เห็นทั้งในกลุ่มวัยรุ่นและวัยผู้ใหญ่ โดยกลุ่มวัยรุ่นได้ให้เหตุผลที่นำมาใช้ในการตัดสินว่าถ้อยคำดังกล่าวมีลักษณะเป็นการใช้คำพูดไม่สุภาพ/เหมาะสม (20.6%) ส่วนกลุ่มวัยผู้ใหญ่เห็นว่าเป็นการโต้เถียงหรือใส่อารมณ์ต่อผู้เป็นแม่ (13.6%) อย่างไรก็ตามถ้อยคำนี้ยังถูกตัดสินให้มีลักษณะเฉย ๆ ด้วยเช่นกัน โดยกลุ่มวัยรุ่นให้เหตุผลว่าเป็นแค่เพียงการพูดหยอกล้อกับผู้เป็นแม่ของตนเองเท่านั้น (14.7%) ส่วนกลุ่มวัยผู้ใหญ่อธิบายว่าที่ตนเองตัดสินเช่นนั้นเป็นเพราะว่าถ้อยคำนี้มีลักษณะไม่ได้โต้เถียง ต่อว่า ยอกย้อน ตะคอก หรือใส่อารมณ์กับผู้เป็นแม่ (16.9%)

สถานการณ์ที่ 11 การกล่าวถ้อยคำต่อผู้เป็นแม่ว่า "คะ" เพียงคำเดียวสั้น ๆ นั้นทำให้เกิดมุมมองความแตกต่างทางความคิดหลากหลายแง่มุม กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งมองว่าถ้อยคำนี้มีลักษณะสุภาพ โดยเหตุผลที่พวกเขาเหล่านั้นนำมาอธิบายก็คือ กลุ่มวัยรุ่นมองว่าถ้อยคำนี้สื่อให้เห็นถึงการเชื่อฟังผู้ใหญ่ (4.9%) ส่วนกลุ่มวัยผู้ใหญ่มองว่าไม่ได้โต้เถียง (15.6%) สำหรับผู้ที่ประเมินว่าถ้อยคำนี้มีลักษณะไม่สุภาพพบว่ากลุ่มวัยรุ่นใช้เหตุผลสองประการมาสนับสนุนความคิดดังกล่าว ได้แก่ มีลักษณะประชดประชันและแฝงความไม่พอใจอยู่ในที ซึ่งปรากฏในปริมาณความถี่เท่ากัน (2.4%) ส่วนผู้ที่ตัดสินให้ถ้อยคำนี้มีลักษณะเฉย ๆ นั้นกลุ่มวัยรุ่นได้ให้เหตุผลว่าถ้อยคำดังกล่าวนี้มีลักษณะเป็นการยอมปฏิบัติตามคำสั่ง (7.3%) ในขณะที่กลุ่มวัยผู้ใหญ่ยังคงเน้นหรือให้ความสำคัญกับการไม่ได้โต้เถียง (15.6%)

สถานการณ์ลำดับสุดท้าย สถานการณ์ที่ 12 คือการเจิบหรือการไม่กล่าวโต้ตอบใด ๆ ต่อผู้เป็นพ่อ โดยพฤติกรรมการสื่อสารเช่นนี้กลุ่มวัยรุ่นถือว่าเป็นสิ่งไม่สุภาพ ในขณะที่กลุ่มวัยผู้ใหญ่ตัดสินว่าลักษณะเช่นนี้ยังคงถือว่าเป็นความสุภาพอยู่บ้าง ทั้งนี้เหตุผลที่กลุ่มวัยใหญ่นำมาอธิบายหรือชี้แจงก็คือการไม่ได้โต้เถียง (22.9%) ส่วนผู้ที่มองว่าพฤติกรรมนี้เป็นสิ่งที่ถือว่าไม่สุภาพนั้นพบว่ากลุ่มวัยรุ่นให้เหตุผลว่าเนื่องจากมีลักษณะประชดประชัน (8.0%) ส่วนกลุ่มวัยผู้ใหญ่กลับมองว่า การไม่ชี้แจง

หรืออธิบายเหตุผล (11.4%) ถือเป็นเหตุผลหลักที่ใช้ในการตัดสินใจว่าพฤติกรรมดังกล่าวนี้ไม่สุภาพ สำหรับการตัดสินใจให้พฤติกรรมนี้มีลักษณะเฉย ๆ นั้นพบว่ากลุ่มวัยรุ่นมองว่าเป็นการไม่ได้ตอบโต้อะไร (36.0%) ในขณะที่กลุ่มวัยผู้ใหญ่มองเรื่องการโต้เถียงเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งการเจ็บคือการไม่ได้โต้เถียงใด ๆ ต่อผู้ใหญ่หรือผู้เป็นพ่อจึงทำให้เหตุผลนี้ถูกนำมาใช้อธิบายในมุมมองของผู้ใหญ่ (20.0%)

สิ่งที่น่าสนใจที่พบจากตารางข้างต้นประการถัดมาก็คือการให้เหตุผลที่ไม่สอดคล้องกับการตัดสินความสุภาพ ตัวอย่างเช่น การตัดสินถ้อยคำหนึ่งว่าเป็นถ้อยคำที่สุภาพ แต่กลับให้เหตุผลไปในทิศทางตรงกันข้ามกับความหมายของถ้อยคำหรือการกระทำ เช่น กรณีของถ้อยคำในสถานการณ์ที่ 2 “ผมจะเข้านิเทศ” กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นจำนวนหนึ่งตัดสินให้ถ้อยคำนี้เป็นถ้อยคำที่มีลักษณะ “สุภาพ” แต่เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ระบุว่าเป็นปัจจัยที่ใช้ตัดสินก็คือถ้อยคำดังกล่าวมีลักษณะประชดประชัน ซึ่งสื่อความหมายเชิงลบและตรงกันข้ามกับคำว่า “สุภาพ” หรือที่ปรากฏในสถานการณ์ที่ 3 “แล้วถ้ารู้ว่าจะบอกป้าแล้วป้าเป็นแบบเนี่ยใครมันจะไปบอกวะ” กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นจำนวนหนึ่งลงความเห็นว่าถ้อยคำดังกล่าวมีลักษณะเฉย ๆ แต่ได้ระบุเหตุผลว่าเป็นการพูดแบบเสียดสี ซึ่งให้ความหมายไปในทิศทางลบ โดยไม่ได้มีความหมายระดับกลางเหมือนดังที่ได้ตัดสิน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ปรากฏให้เห็นในสถานการณ์อื่น ๆ ด้วยเช่นกันทั้งในกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มวัยผู้ใหญ่ จึงเป็นที่น่าสนใจว่าลักษณะเช่นนี้เป็นภาระปะทะกันระหว่างมุมมองความสุภาพตามขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมไทยกับการพยายามปรับตัวยอมรับกับการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ทางสังคมในปัจจุบันที่การติดต่อสื่อสารระหว่างหรือข้ามวัฒนธรรมมีมากขึ้น ซึ่งอิทธิพลดังกล่าวนี้ส่งผลให้มีการปรับตัวเข้าหากันระหว่างกลุ่มวัยผู้ใหญ่และกลุ่มวัยรุ่น โดยจะเห็นว่ากลุ่มวัยผู้ใหญ่ผู้ซึ่งเติบโตมากับขนบธรรมเนียม/วัฒนธรรมแบบดั้งเดิม แม้ว่าพวกเขาจะประเมินและตัดสินให้ถ้อยคำบางถ้อยคำเป็นสิ่งที่ไม่สุภาพ แต่ก็ได้แสดงให้เห็นทัศนคติที่สื่อให้เห็นว่าตนสามารถยอมรับและไม่ได้รู้สึกขุ่นเคืองหรือกระอักกระอ่วนใจหากตนต้องเผชิญกับคำพูดของกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่สุภาพดังกล่าว ซึ่งหากมีการศึกษาต่อยอดเกี่ยวกับการประเมินการยอมรับได้/ไม่ได้ของถ้อยคำที่กลุ่มวัยรุ่นใช้สื่อสารกันในปัจจุบันน่าจะช่วยให้เห็นปรากฏการณ์ดังกล่าวในเชิงประจักษ์ได้มากยิ่งขึ้น

5. สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาเกี่ยวกับการตัดสินความสุภาพระหว่างบุคคลที่มีช่วงอายุแตกต่างกันสองช่วงวัยในครั้งนี้พบข้อสรุปที่น่าสนใจอย่างน้อย 3 ประการด้วยกัน 1) ผลการศึกษาการตัดสินความสุภาพ 2) ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการตัดสินความสุภาพ และ 3) มุมมองภาพสะท้อนเกี่ยวกับแนวโน้มการปรับตัวและการยอมรับได้ในความสุภาพของถ้อยคำที่กลุ่มวัยผู้ใหญ่มีต่อกลุ่มวัยรุ่นในปัจจุบัน ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นว่าความแตกต่างของปัจจัยด้านอายุส่งผลต่อมุมมองทางความคิดในการตัดสินความสุภาพของถ้อยคำ

สำหรับการตัดสินความสุภาพนั้นพบว่ากลุ่มวัยผู้ใหญ่และวัยรุ่นตัดสินความสุภาพของถ้อยคำในแต่ละสถานการณ์ มีทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน สถานการณ์ที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยตัดสินว่ามีลักษณะสุภาพคล้ายคลึงกันมากที่สุดเห็นจะได้แก่ สถานการณ์ที่ 7 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีพฤติกรรมติดเพื่อนของวัยรุ่นชาย ส่วนสถานการณ์ที่ถูกตัดสินว่ามีลักษณะไม่สุภาพคล้ายคลึงกันมากที่สุดทั้งวัยผู้ใหญ่และวัยรุ่น ได้แก่ สถานการณ์ที่ 3 และ 8 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการมีเรื่องทะเลาะวิวาทและการกลับบ้านดึกตามลำดับ สำหรับสถานการณ์ที่กลุ่มวัยผู้ใหญ่และวัยรุ่นต่างตัดสินว่ามีระดับของความสุภาพในระดับเฉย ๆ ได้แก่ สถานการณ์ที่ 2 ซึ่งมีบริบทการสื่อสารเกี่ยวกับการเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา สาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัย

มีมุมมองและตัดสินระดับความสุภาพคล้ายคลึงกันเช่นนั้นอาจเป็นเพราะว่าทั้งสองกลุ่มพิจารณาเห็นว่าถ้อยคำได้ตอบในแต่ละสถานการณ์ดังกล่าวมีระดับของการคุกคามหน้าอยู่ในระดับใกล้เคียงกันจึงทำให้ทั้งสองช่วงวัยตัดสินความสุภาพคล้ายคลึงกัน

นอกจากนี้ ด้วยเหตุที่ว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งผู้ใหญ่และวัยรุ่นต่างฝ่ายต่างยึดถือแนวทางในการแสดงความรู้สึกสุภาพต่อผู้อื่นภายใต้บริบทของสังคมวัฒนธรรมไทยเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้ที่ “อาวุโส” มากกว่าและ/หรือมี “บุญคุณ” ซึ่งเมื่อใดก็ตามที่มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลเหล่านี้ ผู้พูดจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจสื่อสารใด ๆ ออกไป ทั้งการเลือกใช้ถ้อยคำภาษาและการแสดงออกเชิงพฤติกรรม ลักษณะเช่นนี้ถือได้ว่ามีความสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับข้อตกลงการสนทนาตามที่เฟรเซอร์และโนเลน (Fraser and Nolen 1981) ได้นำเสนอไว้ ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการที่กลุ่มวัยรุ่นเลือกใช้กลวิธีการโต้ตอบการถูกตำหนิบางประเภท เช่น กลวิธีการใช้คำว่า “ค่ะ” เพียงคำเดียว หรือการเลือกที่จะไม่ได้ตอบใด ๆ เลยโดยการ “เจียบ” ซึ่งลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงการยึดแนวทางที่เป็นข้อตกลงการสนทนาตามวิถีวัฒนธรรมไทยที่ผู้ด้อยอาวุโสกว่าควรน้อมรับคำสั่งสอน/ว่ากล่าวตักเตือนจากผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสกว่าโดยไม่โต้แย้งกลับเนื่องจากการโต้ตอบกลับอาจถูกผู้ใหญ่ประเมินหรือมองว่าเป็นการโต้เถียงซึ่งถือว่าไม่สุภาพก็เป็นได้

อย่างไรก็ดี การตัดสินความสุภาพของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเสมอไป เนื่องจากพบว่าในบางสถานการณ์กลุ่มตัวอย่างกลับเห็นต่างจากผู้ที่มีช่วงวัยแตกต่างกับตนเอง ตัวอย่างเช่น ถ้อยคำจากสถานการณ์ที่ 5 “แม่ไม่เห็นถามหนูเลยอะ ว่าหนูอยากเรียนป่าว” กลุ่มวัยผู้ใหญ่จำนวนหนึ่ง (26.7%) ตัดสินว่าถ้อยคำนี้มีลักษณะไม่สุภาพ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่น (70.0%) กลับรู้สึกว่าถ้อยคำดังกล่าวมีลักษณะเฉย ๆ เป็นต้น สำหรับสาเหตุอันเป็นที่มาของปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้อาจเป็นเพราะการได้รับอิทธิพลจากสังคมวัฒนธรรมต่างชาติ ทั้งการติดต่อสื่อสารกันโดยตรงและการสื่อสารผ่านสังคมออนไลน์ ซึ่งส่งผลต่อความคิด รวมถึงวิถีในการดำเนินชีวิตประจำวันทั่วไปของบุคคลในสังคมไทยปัจจุบันเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มวัยรุ่นที่มักมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตคล้ายคลึงกับผู้ที่อาศัยอยู่ในสังคมตะวันตกหรือตะวันออกเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่กลุ่มวัยรุ่นจะมีความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างไปจากกลุ่มวัยผู้ใหญ่ในยุคปัจจุบันและมีแนวโน้มในการยึดแนวทางในการดำเนินชีวิตแบบอิงบุคคล (Individualism) (Hall 1976) มากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากถ้อยคำจากสถานการณ์ที่ 5 ข้างต้นที่ถือว่าลูกสาวรู้สึกว่าเป็นแม่ได้เข้ามาครอบงำสิทธิส่วนบุคคลโดยการสมัครเรียนศิลปะให้ตนโดยไม่ได้สอบถามถึงความสมัครใจจากตนก่อนแต่อย่างใด ลักษณะเช่นนี้ยังสอดคล้องกับการคุกคามหน้าด้านลบที่บราวน์และเลวินสัน (Brown and Levinson 1978, 1987) ได้นำเสนอไว้ โดยบุคคลทุกคนต่างไม่ต้องการให้ผู้ใดผู้หนึ่งเข้ามาขัดขวาง ปิบบังคับ หรือจำกัดสิทธิเสรีภาพของตน ซึ่งถ้อยคำของวัยรุ่นที่ใช้ในการโต้ตอบกลับของผู้เป็นแม่ในสถานการณ์นี้กลุ่มวัยรุ่นส่วนใหญ่จึงตัดสินว่ามีลักษณะเฉย ๆ ไม่ได้เป็นการไม่สุภาพต่อผู้เป็นแม่ เนื่องจากเห็นว่าผู้เป็นแม่ได้ละเมิดความเป็นอิสระของตนโดยการจำกัดทางเลือกในการสมัครเรียนให้โดยมิได้สอบถามถึงความสมัครใจ

นอกจากการศึกษาการประเมินและตัดสินระดับความสุภาพดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในงานวิจัยนี้ยังได้ศึกษาถึงปัจจัยเชิงสาเหตุที่กลุ่มตัวอย่างนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินระดับความสุภาพของถ้อยคำในแต่ละสถานการณ์ ผลการศึกษาได้ชี้ให้เห็นถึงความเหมือนและความต่างของเหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองช่วงวัยนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการตัดสินความสุภาพของตน เหตุผลที่กลุ่มตัวอย่างวัยผู้ใหญ่ให้ความสำคัญมากที่สุดคือเหตุผลด้านการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเชิงลบ เช่น การโต้เถียง โมโห ใส่อารมณ์ ตะคอก ก้าวร้าว รุนแรง ดุดัน เป็นต้น ในขณะที่กลุ่มวัยรุ่นเน้นเหตุผลเกี่ยวกับการอธิบายชี้แจง สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นอาจเนื่องมาจากว่ากลุ่มวัยผู้ใหญ่ให้ความสำคัญกับการรักษาน้ำหน้าของตนเองเพราะพฤติกรรมเชิงลบดังกล่าวย่อมทำให้ตนรู้สึกเสียหน้าเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มผู้ใหญ่ได้ยึดถือแนวทางที่เป็นข้อตกลงการสนทนาของสังคมอีกด้วย เนื่องจากตามบรรทัดฐานของสังคมไทยแล้วเด็ก (กลุ่มวัยรุ่น) ไม่สามารถแสดงออกซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวต่อผู้ใหญ่ได้ เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่สุภาพและไม่เหมาะสมเป็นอย่างมาก ดังนั้นหากถ้อยคำใดที่ปราศจากลักษณะดังกล่าวกลุ่มผู้ใหญ่จึงตัดสินว่าเป็นสิ่งที่ตนยอมรับได้โดยไม่ถือว่าเป็นถ้อยคำที่ไม่สุภาพ ส่วนกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นนั้นยึดมั่นในความสำคัญของการให้

เหตุผลเป็นหลัก โดยเห็นว่าหากถ้อยคำที่สื่อออกไปนั้นตนเห็นว่าเป็นเพียงแค่ต้องการสื่อสารเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจถึงที่มาหรือสาเหตุของความจำเป็นของการกระทำต่าง ๆ เท่านั้น แม้ว่าถ้อยคำเหล่านั้นอาจจะมีลักษณะที่ไม่เหมาะสม/ไม่สุภาพตามทัศนะของผู้ใหญ่ แต่สำหรับตนแล้วเห็นว่าเป็นเพียงการอธิบายถึงเหตุผลความจำเป็น ดังนั้นจึงไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่สุภาพแต่อย่างใด

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่สนับสนุนประเด็นข้างต้นก็คือ ในปัจจุบันพฤติกรรมการแสดงออกของกลุ่มวัยรุ่นได้เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตที่ผ่านมา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเพิ่มเติมกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นใหญ่เกี่ยวกับข้อคิดเห็นต่อพฤติกรรมการใช้ภาษาของกลุ่มวัยรุ่นในปัจจุบันพบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าเปลี่ยนแปลงไปจากยุคสมัยที่ตนอยู่ในช่วงวัยเด็กหรือวัยรุ่นเป็นอย่างมาก โดยหากย้อนกลับไปในอดีตแล้วถ้อยคำหรือการกระทำที่ปรากฏในสถานการณ์หลายข้อของงานวิจัยนี้ตนไม่สามารถนำไปใช้ได้ตอบกับพ่อแม่ผู้ปกครองของตนได้เลย เนื่องจากมีลักษณะที่ค่อนข้างไม่สุภาพและไม่เหมาะสม ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นใหญ่นำเหตุผลด้านการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมเชิงลบที่ตนไม่สามารถกระทำได้ในวัยเยาว์มาใช้เป็นเกณฑ์หลักในการประเมินและตัดสินความสุภาพของถ้อยคำของกลุ่มวัยรุ่น สำหรับกลุ่มวัยรุ่นที่เน้นเหตุผลด้านการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลเป็นประเด็นสำคัญในการตัดสินความสุภาพนั้น อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มวัยรุ่นในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาเกือบทั้งสิ้น โดยกระบวนการการศึกษาได้สอนให้ผู้เรียนฝึกคิดและวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล ไม่ใช่การถ่ายทอดความรู้หรือประสบการณ์จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเหมือนกับที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นใหญ่โดยผู้ที่ถูกถ่ายทอด (เด็กหรือวัยรุ่น) เป็นผู้ที่มีหน้าที่ปฏิบัติตามแต่เพียงเท่านั้นและไม่สามารถสอบถามถึงที่มาหรือสาเหตุของสิ่งที่ผู้ใหญ่สั่งสอนหรือบอกให้ปฏิบัติได้ เพราะหากเป็นเช่นนั้นจะเท่ากับว่าเป็นการยกย่องหรือไม่เชื่อฟังในสิ่งที่ผู้ใหญ่บอกกล่าว

นอกจากนี้ยังอาจเกี่ยวข้องกับการมีมุมมองต่อข้อตกลงการสนทนาที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มวัยรุ่นใหญ่อาจมองว่าสิ่งที่ตนคิดและปฏิบัติต่อลูกหลานนั้นล้วนแล้วแต่กระทำไปด้วยความปรารถนาดีทั้งสิ้นซึ่งไม่ได้จำเป็นต้องบอกหรืออธิบายเหตุผลให้กลุ่มวัยรุ่นรับทราบในทุกกรณี ในขณะที่กลุ่มวัยรุ่นอาจมองว่าพฤติกรรมของผู้ใหญ่มีลักษณะเป็นการบังคับหรือการคุกคามหน้าเชิงลบ (Brown and Levinson 1987, 62) ซึ่งหมายถึงการไม่ต้องการให้ผู้หนึ่งผู้ใดเข้ามาขัดขวางสิทธิเสรีภาพ กำหนดทางเลือก และรุกรานความเป็นส่วนตัว ด้วยการบอกกล่าวให้กระทำการต่าง ๆ โดยปราศจากการชี้แจงถึงเหตุผลความจำเป็นที่ต้องกระทำตามคำบอกดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้กลุ่มวัยรุ่นนำการอธิบายหรือชี้แจงเหตุผลมาเป็นปัจจัยหลักในการตัดสินความสุภาพ

สุดท้ายเป็นประเด็นเกี่ยวกับมุมมองภาพสะท้อนและแนวโน้มในการปรับตัวและการยอมรับได้ในความสุภาพของถ้อยคำที่กลุ่มวัยรุ่นใหญ่มีต่อกลุ่มวัยรุ่นในปัจจุบัน พบว่ากลุ่มวัยรุ่นใหญ่มองว่าจะตัดสินให้ถ้อยคำที่ปรากฏในแต่ละสถานการณ์มีลักษณะไม่สุภาพก็ตาม แต่เหตุผลที่นำมาใช้สนับสนุนกลับมีลักษณะตรงกันข้าม เช่น ถ้อยคำในสถานการณ์ที่ 1 "อะไร ๆ ก็ให้สูงอยู่ได้ละ ทำไมอะม้า ตัวตัวแค่นี้ยัดด้วยเธอ ต้องสูง ๆ เธอคนอื่นถึงจะสนใจ จันท้ากับม้าไม่ทำให้สูงอะ ตัวจะได้ไม่ต้องเตี้ยแบบเนี้ย" กลุ่มวัยรุ่นใหญ่ส่วนหนึ่งตัดสินให้ถ้อยคำนี้มีลักษณะไม่สุภาพ แต่กลับให้เหตุผลว่าเป็นถ้อยคำที่มีลักษณะตลกขบขันหรือน้อยใจ ไม่ได้ใส่อารมณ์ และเป็นเพียงแค่การอธิบาย ซึ่งเป็นเหตุผลในเชิงบวกและ/หรือเหตุผลในระดับกลาง ๆ นอกจากนี้ยังสามารถเห็นได้จากการที่กลุ่มวัยรุ่นใหญ่ประเมินและตัดสินให้ถ้อยคำในแต่ละสถานการณ์มีระดับความสุภาพอยู่ในระดับเฉย ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวและการยอมรับได้กับถ้อยคำที่ถือว่าไม่สุภาพในอดีต แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป กอปรกับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันจึงทำให้กลุ่มวัยรุ่นใหญ่มีการปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับเด็กรุ่นใหม่ได้อย่างปกติสุข นอกจากนี้ ด้วยเหตุผลด้านความสัมพันธ์กันทางสายเลือด (พ่อ แม่ และลูก) จึงทำให้กลุ่มวัยรุ่นใหญ่สามารถยอมรับได้กับถ้อยคำที่ปรากฏในแต่ละสถานการณ์มากกว่าในบริบทของการสื่อสารกับบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เครือญาติ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- Thasaneek Mekthawornwathana ทศนีย์ เมฆถาวรวัฒนา. 2011. Patchai thi Chai nai Kan Tatsin “Kwam Supap” nai Kan Sontana khong Phet Chai lae Phet Ying nai klum Tuayang Radap Udomsueksa khong Thai pijay thi chae nai kan tatsin “kwam supap” nai kan sontana khong phet chai lae phet ying nai klum tuayang radap udomsueksa khong thai [ปัจจัยที่ใช้ในการตัดสิน “ความสุภาพ” ในการสนทนาของเพศชายและเพศหญิงในกลุ่มตัวอย่างระดับอุดมศึกษาของไทย. [The Factors Used for Identifying “Politeness” in Male and Female Conversations among Thai Undergraduate Students.] *Warasarn Pattana Borihansart* วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ [NIDA Development Journal] 51: 141-166.
- The Royal Institute ราชบัณฑิตยสถาน. 2010. *Photchananukrom Sub Phasasat (Phasasat Prayuk) Chabup Ratchabundittayasathan* พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน [Dictionary of Linguistics (Applied Linguistics), The Royal Institute Version]. Bangkok: The Royal Institute.

ภาษาอังกฤษ

- Brown, P., & Levinson, S. 1978. Universals in Language Usage: Politeness Phenomena. In *Questions and Politeness: Strategies in Social Interaction*, ed. Esther N. Goody, 56-310. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brown, P., & Levinson, S. 1987. *Politeness: Some Universals in Language Usage*. vol. 4. Cambridge University Press.
- Carrell, P. L., & Konneker, B. H. 1981. Politeness: Comparing Native and Nonnative Judgments. *Language Learning* 31(1): 17-30.
- Fraser, B., & Nolen, W. 1981. The Association of Deference with Linguistic Form. *International Journal of the Sociology of Language* 1981(27): 93-110.
- Goffman, E. 1967. *Interaction Ritual: Essays on Face-to-Face Interaction*. Oxford, England: Aldine.
- Hall, Edward T. 1976. *Beyond Culture*. New York: Double Day.
- Ide, Sachiko. 1989. Formal Forms and Discernment: Two Neglected Aspects of Universals of Linguistic Politeness. *Multilingua-Journal of Cross-Cultural and Interlanguage Communication* 8(2-3): 223-248.
- O'Dwyer, L. M., & Bernauer, J. A. 2013. *Quantitative Research for the Qualitative Researcher*. California: Sage Publications.

ภาคผนวก

สถานการณ์ 1 การตอกย้ำถึงปมด้อยทางกายภาพ แม่ได้เดินทางมารับลูกชาย (ต้า) หลังเลิกเรียน ระหว่างทางแม่กำลังจะจอดรถเพื่อซื้อของกินและนำไปเลี้ยงฉลองให้กับต้าในโอกาสที่ได้ขึ้นแสดงความสามารถทางดนตรีที่โรงเรียน ในขณะที่ต้ารอแม่อยู่ภายในรถนั้นแม่ได้บอกให้ต้าดื่มมรออกไปพลาง ๆ ก่อน แต่ทว่าคำพูดดังกล่าวเสมือนเป็นการตอกย้ำถึงปมด้อยของต้าที่มีรูปร่างไม่สูงซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวนี้แม่มักกระทำอยู่เสมอ ทั้งในสถานการณ์การสนทนากันเองภายในครอบครัวและในกรณีที่มีเพื่อน ๆ ของต้ามาเยี่ยมเยียนที่บ้าน กอปรกับการที่ต้ากำลังรู้สึกโกรธเพื่อนหญิงคนหนึ่งที่ดินแอบมีใจให้แก่ฝ่ายหญิงกลับดูไม่มีทีท่าที่จะยอมรับความรู้สึกดี ๆ ที่ต้ามอบให้อยู่ด้วย ณ ขณะนั้น จึงทำให้ต้ากล่าวถ้อยคำต่อไปนี้กับแม่ซึ่งปรากฏให้เห็นในผลัดที่ 2 ด้านล่าง ผลัดที่ 1 แม่: <i>ถ้าตัวสูง ๆ กว้างขึ้นเวลาอยู่บนเวทีจะได้เท่า ๆ ไง</i> ผลัดที่ 2 ต้า: <i>อะไร ๆ ก็ให้สูงอยู่ได้อะ ทำไมอะม้า ตัวแค่นี้ยัดด้วยเหรอ ต้องสูง ๆ เหรอกคนอื่นถึงจะสนใจ จันปึกกับม้าไม่ทำให้สูงอะ ตัวจะได้ไม่ต้องเตี้ยแบบเนี้ย</i>
สถานการณ์ 2 การเลือกศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา พ่อได้สอบถามลูกชาย (หมอก) ซึ่งกำลังจะจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและจะต้องเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในอีกไม่นาน โดยพ่อต้องการและพยายามโน้มน้าวให้หมอกเข้าศึกษาต่อในสาขาวิชาบัญชีเนื่องจากในทัศนะของพ่อนั้นคิดว่าจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการลงทุนทำธุรกิจในอนาคตข้างหน้าได้เป็นอย่างดีว่าการเลือกเรียนในสาขาวิชาทางด้านนิเทศศาสตร์ แต่ทว่าความต้องการดังกล่าวของพ่อไม่ได้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับหมอก หมอกจึงได้กล่าวโต้ตอบกับพ่อดังที่ปรากฏในข้อความในผลัดที่ 2 ด้านล่าง ผลัดที่ 1 พ่อ: <i>โอ้โฮ เข้าคณะที่เราสามารถจะเอาไปต่อยอดทางธุรกิจอะ อย่างคณะบัญชีอะ มันน่าจะมีอะไรที่ดีกว่านี้ทีละอะไรของลูกนะเยอะมากเลย</i> ผลัดที่ 2 หมอก: <i>ผมจะเข้านิเทศ</i>
สถานการณ์ 3 การมีเรื่องทะเลาะวิวาท ภายหลังจากที่พ่อได้ทราบข่าวจากแม่และลูกสาวคนโตว่าลูกชาย (ไผ่) ได้มีเรื่องทะเลาะวิวาทกับเพื่อนต่างโรงเรียนตั้งแต่เมื่อวาน ดังนั้นพ่อจึงได้ตั้งหน้าตั้งตารอไผ่มาตั้งแต่ช่วงเย็นจนกระทั่งถึงตอนค่ำ เมื่อไผ่เดินทางกลับมาถึงบ้านพ่อจึงได้กล่าวต่อว่าไผ่อย่างรุนแรงเรื่องการพยายามปิดบังพ่อเพื่อไม่ให้ล่วงรู้ถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้นดังกล่าว พ่อรู้สึกโกรธกับสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นอย่างมากจึงได้ต่อว่าไผ่อย่างรุนแรง โดยมีแม่และพี่สาวคอยห้ามปรามอยู่ข้าง ๆ ในขณะที่ไผ่ก็ได้โต้ตอบกลับไปยังผู้เป็นพ่อด้วยถ้อยคำที่ปรากฏในบทสนทนาด้านล่าง ผลัดที่ 1 พ่อ: <i>ไผ่ ทำไมไม่บอกป้า ป้าบอกแล้วใช่ไหม ว่าอย่าให้มีเรื่องมาอีก แล้วจึงจะให้ป้าทำยังไง แกถึงจะเลิกสร้างปัญหา</i> ผลัดที่ 2 ไผ่: <i>แล้วถ้ารู้ว่าจะบอกป้าแล้วป้าเป็นแบบเนี้ยใครมันจะไปบอกอะ</i>
สถานการณ์ 4 การมีความรักในวัยเรียน แม่ได้กล่าวต่อว่าลูกสาว (ดาว) เรื่องการคบหากับเพื่อนชายคนหนึ่งซึ่งแม่ไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมดังกล่าวเป็นอย่างมาก เนื่องจากเห็นว่าป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมและอาจทำให้เกิดความเสื่อมเสียตามมาในภายหลังได้ กอปรกับทั้งคู่ก็ยังอยู่ในวัยเรียนจึงควรให้ความสำคัญกับการศึกษาเล่าเรียนมากกว่าเรื่องความรัก แม่จึงได้กล่าวต่อว่าดาว ในขณะที่ดาวก็ได้โต้ตอบกลับไปยังคำกล่าวของแม่ด้วยถ้อยคำดังที่ปรากฏในผลัดที่ 2 ผลัดที่ 1 แม่: <i>ลูกก็รู้นะ แม่ไม่ชอบให้ไปไหนกับเพื่อนผู้ชายสองต่อสอง แม่พูดปากเปือกปากนยะเนี้ยจำได้บ้างมั๊ย</i> ผลัดที่ 2 ดาว: <i>แต่หนูกลับคนเดียวอะ อันตรายนะคะ</i>

สถานการณ์ 5	การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
ลูกสาว (ดาว) ได้เข้ามาขออนุญาตแม่ไปเที่ยวทะเลกับเพื่อน ๆ วยเดียวกันในช่วงปิดเทอมกันตามลำพังโดยไม่มีผู้ใหญ่ร่วมเดินทางไปด้วย ทำให้ผู้เป็นแม่ไม่อนุญาตโดยบอกกับลูกสาวว่าตนจะให้ลูกสาวเรียนพิเศษทางด้านศิลปะ และที่สำคัญคือแม่ได้สมัครเรียนไว้ให้เรียบร้อยแล้ว รวมทั้งจะเริ่มเรียนในวันพรุ่งนี้ จึงทำให้ดาวรู้สึกไม่พอใจต่อการกระทำของผู้เป็นแม่และได้กล่าวโต้ตอบด้วยถ้อยคำที่ปรากฏในผลัดที่ 2 ด้านล่าง ผลัดที่ 1 แม่: <i>ไม่ได้ ปิดเทอมเนี่ยแม่อยากให้ลูกเรียนศิลปะ แม่สมัครไว้หมดแล้วลูก พรุ่งนี้ก็เริ่มเรียนละ</i> ผลัดที่ 2 ดาว: <i>แม่ไม่เห็นถามหนูเลยอะ ว่าหนูอยากเรียนป่าว</i>	
สถานการณ์ 6	การมีพฤติกรรมต่อเพื่อนต่างเพศที่ไม่เหมาะสม
แม่สังเกตเห็นว่าลูกชายคนเล็ก (เภา) ซึ่งกำลังเรียนอยู่ในระดับมัธยมต้นได้พาเพื่อนต่างเพศวัยเดียวกันเข้าไปอยู่ในห้องนอนกันสองต่อสองที่บ้าน จึงรู้สึกไม่พอใจเป็นอย่างมากกับการกระทำดังกล่าวของลูกชายและเพื่อนหญิง จึงได้ตัดสินใจเดินไปเคาะประตูห้องและได้ต่อว่าถึงการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมดังกล่าว เมื่อเภาถูกผู้เป็นแม่ต่อว่าจึงได้กล่าวโต้ตอบสถานการณ์ดังกล่าวด้วยถ้อยคำที่ปรากฏในผลัดที่ 2 ด้านล่างนี้ ผลัดที่ 1 แม่: <i>พาเพื่อนเข้ามาที่บ้านทำไมแม่ไม่รู้ แล้วตัวแค่นี้มาอยู่ในห้องกันสองคน</i> ผลัดที่ 2 เภา: <i>เฮ้ยแม่ เราไม่ได้ทำอะไรกันนะ เราแค่คุยละด้วยกันเองอะ</i>	
สถานการณ์ 7	การมีพฤติกรรมติดเพื่อน
แม่เฝ้ารอลูกชายคนโต (ภู) ทั้งคืน เนื่องจากได้ออกจากบ้านไปตั้งแต่เมื่อวานแล้วยังไม่กลับมา จนกระทั่งเช้าของอีกวันภูจึงได้กลับมาถึงบ้าน เมื่อภูเข้ามาภายในบ้านแม่จึงได้ต่อว่าอย่างรุนแรงถึงการกระทำดังกล่าวด้วยความโกรธ และภูก็ได้ตอบกลับผู้เป็นแม่ด้วยถ้อยคำที่ปรากฏในผลัดที่ 2 ด้านล่าง ผลัดที่ 1 แม่: <i>ไปทำรายงานมันก็ไม่ใช้เรื่องที่จะต้องกลับเข้าอย่างเนี่ยหะ รู้ัยว่าแม่เป็นห่วง แล้วดูสิกลับมาในสภาพแบบนี้ ภูจะให้แม่เชื่อได้ยังไง</i> ผลัดที่ 2 ภู: <i>เอาเป็นว่าภูไปทำรายงานมาจริง ๆ ครับแม่ แต่ ภูขอโทษที่กลับมาจนป่านเนี่ย วันหลังจะไม่ทำอีกแล้วครับ จันท์ไปอาบน้ำก่อนนะแม่</i>	
สถานการณ์ 8	การกลับบ้านดึก
แม่ได้นั่งรอลูกสาวกลับบ้านตั้งแต่ช่วงเย็น จนกระทั่งตอนดึกลูกสาว (เจน) จึงได้เดินทางกลับมาถึงบ้าน แม่ได้กล่าวต่อว่าเจนอย่างรุนแรงด้วยความโกรธที่ลูกสาวกลับบ้านผิดเวลา นอกจากนี้ยังไม่ได้รับสายโทรศัพท์ที่แม่พยายามโทรไปหาเพื่อสอบถามด้วยความห่วงใยอีกด้วย จึงทำให้แม่รู้สึกโมโหมากยิ่งขึ้นที่ติดต่อลูกสาวไม่ได้ ภายหลังจากที่แม่ได้ต่อว่า เจนก็ได้โต้ตอบกลับไปยังแม่ด้วยคำพูดที่ปรากฏในผลัดที่ 2 ด้านล่าง ผลัดที่ 1 แม่: <i>เจน ไปไหนมา ทำไมกลับมาป่านนี้ ไปไหนมาทำไมไม่บอก แล้วขึ้นโทรไปทำไมแก็ไม่รับ</i> ผลัดที่ 2 เจน: <i>แม่จะอะไรนักหนาเนี่ย</i>	
สถานการณ์ 9	การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ
พ่อได้กล่าวต่อว่าลูกสาว (ก้อย) เกี่ยวกับการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ โดยก้อยได้แอบคบหาและมีใจให้กับเพื่อนหญิง (ดาว) ซึ่งพ่อได้สังเกตเห็นถึงความรู้สึกของทั้งสองที่เกินเลยกว่าคำว่าเพื่อน ในฐานะผู้เป็นพ่อจึงรู้สึกไม่สบายใจที่จะปล่อยให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองดำเนินต่อไปในลักษณะนี้ ซึ่งอาจมีผลกับอนาคตของตัวลูกสาวเองเป็นอย่างมาก เนื่องจากทั้งสองตัดสินใจที่จะเลือกเรียนในมหาวิทยาลัยเดียวกัน พ่อจึงเห็นว่าการเลือกเรียนในมหาวิทยาลัยดังกล่าวไม่ได้เป็นความต้องการตั้งแต่แรกของลูกสาว หากแต่เป็นเพราะลูกสาวต้องการที่จะได้ไปอยู่หอพักและใช้ชีวิตด้วยกันกับเพื่อนหญิงคนดังกล่าว ดังนั้นพ่อจึงได้ตัดสินใจที่จะพูดเรื่องนี้กับลูกสาว ก้อยเองซึ่งไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่ผู้เป็นพ่อคิดจึงได้โต้ตอบกลับด้วยถ้อยคำที่ปรากฏในผลัดที่ 2 ด้านล่าง ผลัดที่ 1 พ่อ: <i>ก้อย พ่อไม่รู้ว่าลูกคิดเยอะคิดน้อยเกี่ยวกับเรื่องนี้ขนาดไหนนะ คือที่หนูบอกว่าชอบผู้หญิงนะ พ่อก็คิดว่ามันเป็นเรื่องเล่น ๆ เป็นเรื่องแฟชั่น แต่หนูจะให้เรื่องเล่น ๆ เนี่ยนะมามีผลกับอนาคตของหนูเนี่ย พ่อยอมไม่ได้</i> ผลัดที่ 2 ก้อย: <i>หนูไม่เคยคิดว่าเรื่องหนูกับดาวเป็นเรื่องเล่น ๆ เลยนะคะ พ่ออะที่คิดไปเองทุกอย่างว่าเรื่องของเราสองคนจะเป็นเรื่องเล่น ๆ</i>	

สถานการณ์ 10	การมีพฤติกรรมติดเกมและการให้ความสนใจต่อบางสิ่งบางอย่างในระยะเวลาอันสั้น
แม่ได้ต่อว่าลูกชาย (เถา) ที่ใช้เวลาไปกับการเล่นเกมเป็นเวลานาน ๆ จนกระทั่งไม่ยอมปฏิบัติภารกิจที่ตนเองต้องรับผิดชอบ เช่น การอ่านหนังสือทบทวนบทเรียน ทำการบ้าน เป็นต้น รวมถึงพฤติกรรมการให้ความสนใจกับบางสิ่งบางอย่างในระยะเวลาสั้น ๆ โดยก่อนหน้านี้เถาได้ขอร้องให้แม่ซื้อกีตาร์ให้ซึ่งเครื่องดนตรีดังกล่าวมีราคาแพงพอสมควร แต่ภายหลังจากที่ได้กีตาร์แล้วกลับไม่เห็นว่ามันให้ความสนใจฝึกฝน จึงได้กล่าวต่อว่าถึงการมีพฤติกรรมดังกล่าว ส่วนเถาได้ตอบโต้สิ่งที่แม่กล่าวด้วยถ้อยคำที่ปรากฏในผลัดที่ 2 ด้านล่าง	
ผลัดที่ 1 แม่: เถา แม่เห็นเล่นเกมตั้งแต่เช้าแล้วนะ นี่ยังเล่นอีกเหรอเนี่ย การบ้านอย่าทำเลย จะเล่นเกมทั้งวันเลยเหรอ แล้วก็กีตาร์อะไรของเราเนี่ย แม่ไม่เห็นเลยนะ หี เบื่อแล้วสิ เห็นแม่มาใช่มั้ย มาตั้งแต่เด็ก ๆ เล่นอะไรก็เล่นประเดี๋ยวประด๋าว	
ผลัดที่ 2 เถา: โห้ย ไม่เล่นก็ดีแล้วป่าวแม่ แม่จะได้ไม่ต้องทรมานหนูไง นี่ไม่เล่นเนี่ยเพื่อแม่เลยนะ	
สถานการณ์ 11	การมีพฤติกรรมการแต่งกายที่ไม่เหมาะสม
ลูกสาว (ดาว) กำลังจะออกไปเที่ยวกับเพื่อนชายนอกบ้าน หลังจากที่แต่งตัวเสร็จเรียบร้อยจึงได้เดินลงมาจากห้องนอนของตัวเองและได้พบกับผู้เป็นแม่ที่นั่งเล่นอยู่บริเวณห้องรับแขก เมื่อแม่ได้เห็นชุดที่ดาวใส่ก็รู้สึกไม่พอใจถึงความไม่เหมาะสมจึงได้กล่าวต่อว่าและให้ดาวไปเปลี่ยนชุดใหม่ที่ดูเหมาะสมมากกว่า ดาวเองก็รู้สึกไม่เห็นด้วยเนื่องจากเห็นว่าวัยรุ่นคนอื่น ๆ ก็สวมใส่เสื้อผ้าในลักษณะนี้เช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามก็ได้โต้ตอบกลับไปยังแม่ด้วยถ้อยคำในผลัดที่ 2 ด้านล่าง	
ผลัดที่ 1 แม่: ไปเปลี่ยนเสื้อผ้าเดี๋ยวนี้เลย แล้วอย่าให้แม่เห็นอีกว่าใส่เสื้อผ้าแบบเนี่ย เป็นสาวเป็นนางจะมาใส่เสื้อเปิดอกเปิดร่องแบบนี้ได้ยังไง	
ผลัดที่ 2 ดาว: ค่ะ	
สถานการณ์ 12	การเข้าสังคมกับผู้อื่น
ลูกสาว (ออย) มีปัญหากับเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมบางอย่างของออยที่เพื่อนไม่สามารถยอมรับได้ จึงทำให้ออยไม่กล้าที่จะเล่นกับเพื่อน ๆ และต้องการให้ผู้เป็นพ่อไปติดต่อที่โรงเรียนเพื่อขอย้าย แต่ทั้งนี้พ่อก็ไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่ออยต้องการ จึงได้ต่อว่าอย่างรุนแรงพร้อมทั้งระบุว่าสาเหตุทั้งหลายที่เกิดขึ้นนั้นล้วนมาจากตัวของออยเองทั้งสิ้น แม้ว่าออยจะไปติดต่อปัญหาในลักษณะดังกล่าวนี้ก็จะยิ่งก่อให้เกิดปัญหาขึ้นต่อไป ออยรู้สึกไม่พอใจคำพูดของผู้เป็นพ่อ แต่ก็ไม่ได้โต้ตอบใด ๆ นอกจากใช้วิธีการไม่สื่อสาร ดังที่ปรากฏในผลัดที่ 2 ด้านล่าง	
ผลัดที่ 1 เตีย: หุตุลสร้างปัญหาซะทีเถอะ ย้ายไม่รู้ก็รอบกก็ไม่เคยจะพอใจ ย้ายไปไหนก็มีปัญหา นึกว่าเตียโง่ไม่รู้ปัญหามันอยู่ที่ไหนหรอก ทำไมคนอื่นเขาอยู่โรงเรียนไหนเขาก็อยู่ได้ ทำไมออยอยู่ไม่ได้ ดูตัวเองบ้างมั๊ย ปัญหาคือตัวออยเองทั้งนั้น	
ผลัดที่ 2 ออย: ... (เงียบ)	